

Господину Луки Теловику, Банкар, На
почтамтом Радике и Народном Господарству.

августа 1927

месеци

Ф.Б.6
154

ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ
ПЕСМЕ
НИКОЛА ДИМИТРИЈЕВИЋ

БЕОГРАД
Лука Теловић
БЕОГРАД
Лука Теловић

Лука Теловић
БЕОГРАД

Лука Теловић

Ф. Лала 1926

Цена 25 гит.

9.8.6
154

ID = 35232263

УНПВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 45167

ТРЕНУТ ВЕЧНОСТИ

ПЕСМЕ

НИКОЛЕ Д. ИЛИЋА

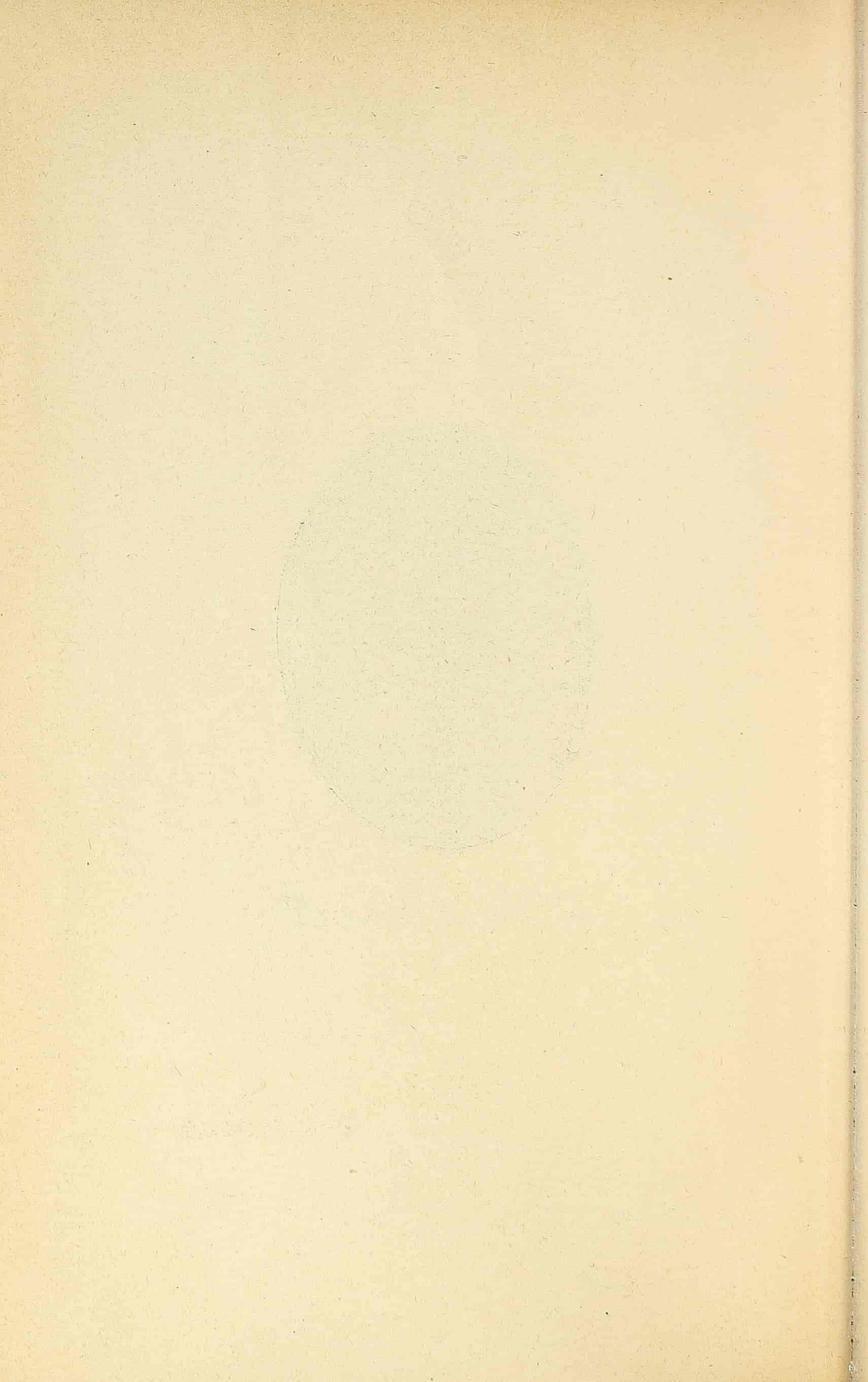

„МАРАГИЈЕ“ А Д.
ЗЕМУН

Nut Good Mout

Моја реч унапред.

*Све је борба, немир вечни,
Све се жури... негде сирема...
Док, најпосле, све умири
Смрт ледена... мирна... нема...*

Живот је *шренуи* вечности. Кроз тај тренут пролазим и можда сам већ на измаку... Писао сам... певао сам... *и још ћу* — не знам само докле... Што сам певао нисам крив. Тако је морало бити... Али, треба знати да песме нисам писао по поруџбини, већ по осећајима.

Можда ће се моје песме коме и допасти, и ако се зна: да необуздани људи, покаткад убијају и славује, а пуштају вране и гавране да и даље гачу *похвале* својим *прошекторима* или, још боље рећи, *онима, који им илаше*. Међутим, дешава се и то: да се, из непојмљивих разлога — онако спонтано — похвално говори и о књижевном ђубрету, па се том ђубрету даје места и у часописима и књигама, где се „извесни новитети“ аче речима: без смисла, без идеје и без садржаја. Некад је било време кад је и најглупља реч *дворског будале* изазивала допадање, на жалост и код озбиљних људи и научара... Слично време томе и данас се понавља: штампају се извесни мотиви по угледним књигама; штампају се: набацане, неразумљиве речи без везе и кад их прочитате морате зажалити, што сте на томе послу изгубили времена, мучећи се да разумете глупости. То је, разуме се, за сваку осуду. —

— Готово све моје песме штампане су по разним часописима и листовима: „Голубу“, „Невену“, „Јавору“, „Магазину“, „Босанској Вили“, „Слави“, „Узданицу“, „Рајничком

Гласнику“, „*Војничком Гласнику*“ и многим другим листовима и књигама; а песма „*Байдера*“, штампана је у „*Босанској Вили*“ и у засебној књизи. Критичку оцену по овој песми изнео је у своје време професор, пок. Коста Костић.

Многе моје написе и песме, романе оригиналне и преводе с француског, од којих има и засебно штампаних књига, нисам могао прикупити уједно и штампати као целокупна своја дела, јер би ми за то требао, на данашњој скупоћи, читав капитал; а ја га немам...

За оцену мојих песама, коју, даље, истичем, благодаран сам г. *Милу Павловићу*, професору и књижевнику, који не само да је дубину моје душе разумео, већ ме добро и познаје као и цео мој живот... Али, слободна је оцена и других, које ћу ја радо предусрести.

Никола Д. Илић.

Оцена песама „Тренут вечности“.

Поштовани Господине

Ви сте били врло љубазни и послали сте ми збирку својих песама, да их прочитам и о њима саопштим Вам свој суд.

У самом наслову, што сте га збирци својих песама дали огледа се поетско схватање живота. Све је, може се рећи, у људском животу, па и сам живот, тренутак вечности. — Из поезије Ваше, коју сам с појимљивом пажњом и интересовањем прочитао, назире се поетско схватање живота. Кроз песме „Тренут вечности“ говори једна поетска душа, која је осетила многе горчине у животу, па

ипак се није разочарала у поезији; кроз те песме говори душа која воли Слободу и Отаџбину; коју тишти неправда људска и револтира се противу ње. Избор тема Ваших песама је обилат: Вас интересује свака важнија појава живота и друштва. Али у свима преовлађује осећај, отуда су све Ваше песме лирске, чак и последња „Бајадера“, која има епску подлогу, а коју сам пре много година читао у врло добро уређеном листу „Босанска Вила“. — Добра страна Ваших песама је што сте, поред пробране садржине, сачували форму стиха, облик, слик и ритам, чиме се одликују готово све песме великих песника старе школе, а што нови, послератни песници савршено занемарују, или због моде, због усиљене оригиналности или због оскудице песничког полета и снаге.

Штампати књигу у данашње послератно доба је рискантан посао. Штампати песме — то је похвална кураж. Треба знати да је данас за књигу наступило критично, ја би рекао црно доба. Књига се данас не чита чак ни школска. Ново доба донело је нове забаве за дух и књига је данас осуђена да чека неко ново, боље доба, када ће је с љубављу прихватати, као што су је ценили и прихватили нараштаји пре овога великога и крвавога светског пира. Но ја честитам Вашој доброј вољи да и у ово сурово, материјалистичко доба, пуштате у свет кроз „Тренут Вечности“ изливе својих осећаја, што је знак да Вас послератни материјализам није закачио. А то је за похвалу.

Желим Вам успеха и уверен сам да ће сваки онај, који цени поезију зауставити се код Ваших песама и уживати тренут вечности.

1. септ. 1926.

у Београду.

С поштовањем

Мил. Павловић,
професор.

Посвета

Својој жени Латинки
и деци:
Милутину и Ружици;
близнацима:
Бранку и Бранислави;
и Гргуру.

* *
*

Витешки понос, војничка слава,
Срећа богатства и Круне сјај;
Сви снови и бурна јава
Имају исти *шрапични крај* . . .
Док тужна јава часове броји,
Земља остатке у себи скрива;
На неком гробу и натпис стоји,
Познате речи: *овде почива* . . .

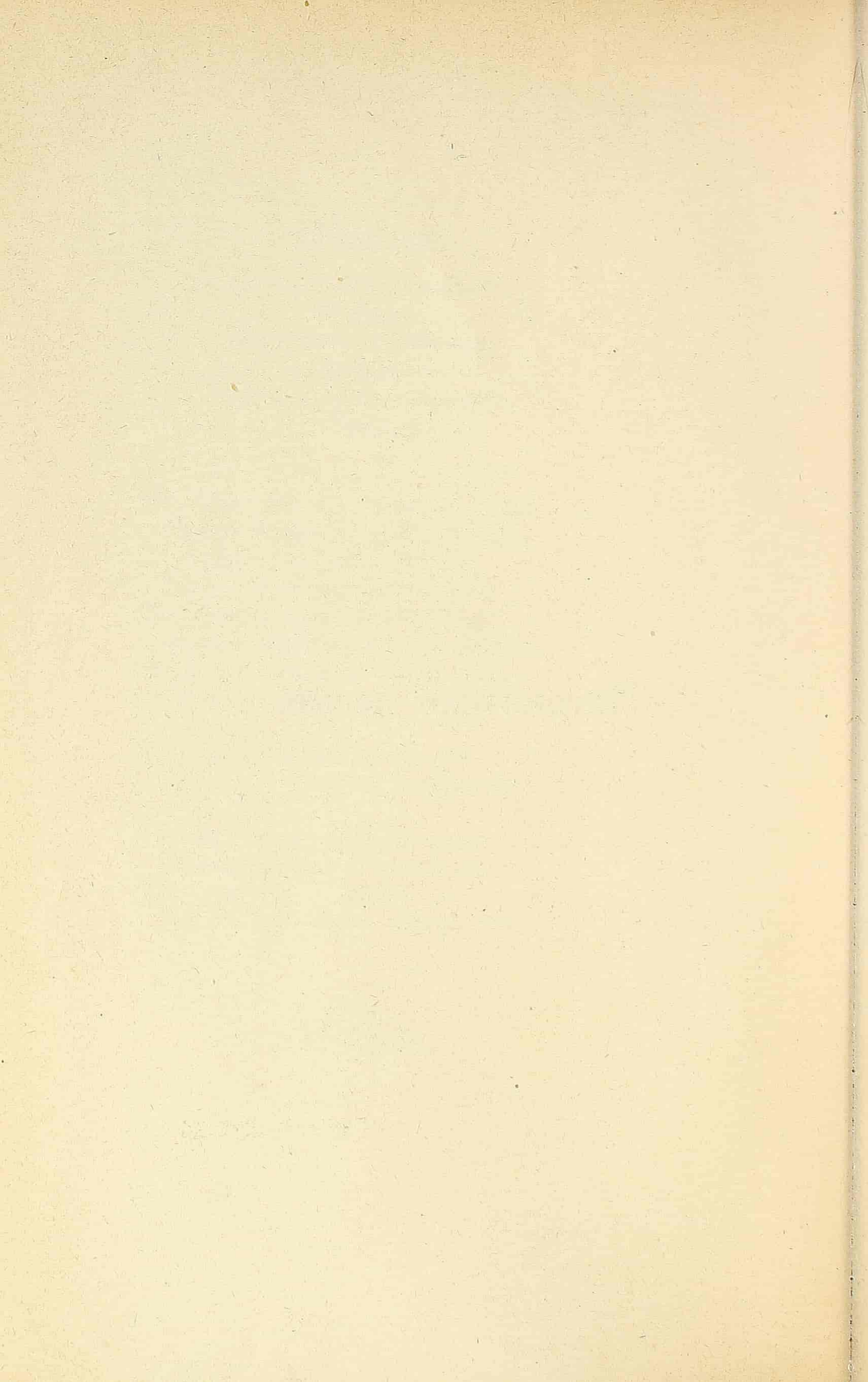
И то је све. Живот је дах.
А тело — земља и трошни прах . . .

Али *дух не умире; он вечно живи:*
Облеће земљу и сваки кут,
Кроз књиге . . . песме . . . и дела,
Потомству своме казује пут . . .

I.

Патриотске песме.

Отаџбини.¹

Отаџбино моја мила,
У теби сам ногом стао;
Мајко моја — земљо српска,
За тебе бих живот дао . . .

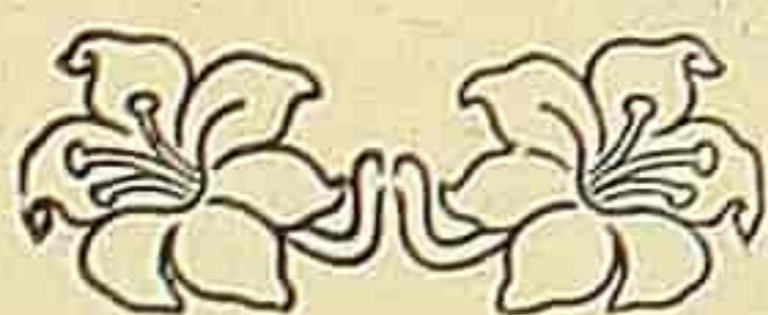
Шумадијо, дивна горо,
Цвеће моје мајке миле,
Земљо мојих прадедова,
Прва слико младих снова . . .

У теби сам задовољан,
Био богат ил сиромах;
Ја не тражим пуста блага,
Ја сам сретан кад је сретна
Отаџбина моја драга . . .

Соколови деца твоја,
Деца твоја — браћа моја,
Славе твоју величину,
На бојишту храбро гину
Бранећ своју Отаџбину . . .

*

Отаџбино моја мила,
У теби сам ногом стао;
Мајко моја — земљо српска,
За тебе бих живот дао! . . .

¹ Штампана у „Војничком Гласнику“.

Кушање.¹

Вила.

Отежало тешко бреме,
 Настало је томе време;
 Узаман ти труди ра̂да,
 Кад си мален, када немаш;
 Свег нестаје и пропада,
 Па за кога песме спремаш? . . .

Песник.

Ено, тамо на ливади,
 Вредан ратар поље ради;
 Па, кад приспе тихо вече,
 Кад с' уморан с рада врати;
 С драганом ће, тако рече,
 Моје песме запевати . . .

Вила.

Јест, ал земља није орна,
 Снага му је преуморна;
 Спопале га бриге свега,
 Ни казати ником не сме;
 Па му није ни до чега,
 Ни до твоје, веруј, песме . . .

Песник.

Ено, пастир у крај луга,
 Усамљен је нема друга;
 Нема драге, зато тужи,
 И са фрулом време крати;
 Нек се с мојом песмом здружи,
 Она ће га забављати . . .

Вила.

Јест, ал стадо мира нема,
 А с песмом ће да задрема;

¹ Штампана у „Босанској Вили“ а прештампана и у многим листовима.

Па, кад стадо госи врати,
 И не буде све на броју;
 Тад ће горко да заплати,
 Проклињући песму твоју . . . .

Песник.

Млађан путник на уранку,
 Да прекрати путе своје,
 Запеваће песме моје . . . .

Вила.

Ал су стрми горски путе,
 По њима се тешко креће;
 Јадан путник од умора,
 Запевати теби не ће . . . .

Песник.

Ка извору — хладној води,
 Девојчица једна ходи,
 Мила као цвет;
 Дивотна је, пуна чара,
 С песмама се разговара,
 Заносећи свет . . . .

Вила.

Па се тако, са крчагом,
 Враћа дому, ал не сама;
 Дозволила своме драгом,
 Да је прати са песмама.
 Кад је близу дома била,
 Свог је оца сукобила . . . .
 Отац друго шта би знао,
 Драгог јој је отерао;
 Зато су је боли стисли,
 И о песми већ не мисли . . . .

Песник.

По ливади цвеће цвета,
 Поток тече и жубори;
 А тичице цвркутају,
 По зеленој дивној гори . . . .

Погле зору како руди,
     Успавано село снева;
 На јутрање звоно буди,
     Да се песма Богу пева . . . .
 Зар ти све то није доста,
     Зар ти песме није жао?
 Невернице . . . . Издајнице . . . .
     Ја бих певао и плакао! . . . .

Вила.

О песниче, друже мио,
     Не жалости тако себе;
 Ја те нисам оставила,
     Кушала сам само тебе! . . . .
 Певај песме,
     Тугу гони;
 Не сустани
     И не клони . . . .
 Певај пољу,
     Цветном чару
 И пастиру
     И ратару.
 Певај тици
 У горици,
     И девојци
     На водици;
 Певај небу,
     Чарној гори;
 Певај Богу,
     Певај зори;
 Али, никад, не остављај,
     Кад те српска мајка роди;
 Да јуначке песме певаш
     — Отаџбини и слободи! . . . .

Српске мајке.¹

Кућа нам је прва школа.
 У тој школи ми учимо:
 Како ћемо у животу
 И међ људма да живимо.

А васпитач? — То је мајка,
 Којој свако дете следи;
 Више од сто учитеља
 Једна добра мајка вреди . . .

*

Мален бејах, ал се сећам,
 Заборавит' то не могу,
 Кад ми мајка, једном рече:
 „Помол'мо се, сине, Богу . . .“

За руку ме њежно узе,
 Молити се Богу стаде;
 Пред икону спаситеља,
 На колена она паде . . .

„О господе, на висини,
 Молитва је скромна моја;
 Нек се слави име Твоје,
 Нека буде воља Твоја . . .“

„Хлеб, без кога не можемо,
 Не ускрати нама само;
 Опрости нам грехе наше,
 К'о што и ми опраштамо . . .“

„Сачувај нас искушења,
 Да нам мирни буду часи;
 На прави нас пут изведи,
 И од сваког зла нас спаси . . .“

„Твојој сили, Твојој моћи
 Ја молитве шаљем своје;

¹ Штампана у „Вој. Гласнику“.

Цео свет се теби моли,
Јер је вечно царство Твоје! . . . .“

*

Вече беше утишано . . . .
А кроз ову нему тмину,
Кроз отворен прозор собе,
Из облака муња сину . . . .

Засветли се тамно небо,
И обасја мирно вече;
Ја се тргох — ал с' умирих,
Кад ми мајка, ово рече:

„Има Бога! . . . . Има Бога! . . . .
Бог је свуда, Бог нас гледа,
Што учини грешан човек
Сакрити се од Њег' не да . . . .

„Зато треба да смо добри,
Да чинимо добро што је;
Јер, то само, ништа друго,
Благом Богу угодно је . . . .“

*

И дањ-дањи, и до смрти,
За живота бурног свога,
Сећању се ових речи:
„Има Бога! . . . . Има Бога! . . . .“

Јест, васпитач — то је мајка,
Којој свако дете следи;
Више од сто учитеља
Једна добра мајка вреди . . . .

Мајке, мајке — српске мајке! . . . .
Васпитајте српски чеда! . . . .
Аманет вам све потомство,
Има Бога, Бог вас гледа! . . . .

Порука.¹

(Алегорија).

*На дан Конгреса и Освећења Засиаве
Удружења Резервних Официра и Раиш-
ника у Загребу 24. маја 1926.*

* * *

I.

Одјек слободе јекну,
Крену и оде даље;
То дичном Загребу, данас,
Београд поздрав шаље...

Поздрав доносе браћа,
Јуначки дични борци:
Раишници, Резервни Официри
Славног Јединства Творци...

Искрени народ српски
Моли се благом Богу:
Да Бог заштити правду,
Љубав и братску слогу...

А изнад гробова палих,
Као да светлост мину;
Бојишта блеснуше сјајем,
Луча слободе сину!...
Сенке се полако дижу;

И преко Дунава... Саве...
Небом хитају чете,
Духови палих јунака
Загребу журно лете...
Гусије колоне сизижу...

Чаробни мајски данак,
Веселост светом влада;

¹ Штампана у Загребачком листу „Новоси“ и у „Ратничком Гласнику“, који је ову песму и наградио.

Али је веселост ретка,
Као што је Загреба града...

Данас је Загреб сретан,
Окићен, ведар, чио;
Данас је Загреб силан,
Рајнику сваком мио...

Стоје, ко бедем. чврсто,
Јуначки фронт се шири;
Стоје *Рајници* храбри,
Резервни Официри...

Пред њима *Застава* блиста,
Светла ко бајна зора;
Аманеш дичнога Краља,
Знамење јуначког збора...

Одјеци музике звучне,
Кроз Загреб губе се даље;
А усклик „Живио!“
Војска *владару* шаље...

II.

Тишина наста...
У *куцњу срца*
Чишаво сиволеће мину...
Музика преста...
Загрми и муња сину...

А потом,
Као ватра код гори;
Као поток код жубори;
Као дух код збори,
Као фијук чаробна ветра,
„Почујте“, зачу се,
„Глас Краља Петра“.

Дух Краља Петра:

„Браћо до браћа, друг до друга;
Србин, Хрваћ и Словенац,
Нек јуначке војске наше
Нераздвојни буду венац!...“

Повратак у Отаџбину.

* *
*

Изгнаник полако креће,
Судба га дому води;
Оставља југ и цвеће...
Студен му више годи...

Милија му је зима
И снежни покров бели,
Са својом децом он ће
Судбину да подели...

Поносе мој и славо,
Отаџбино, здраво!...

Пуна си блага свака,
Извори твоји живе;
Богаства твоја вечна:
Поља и златне њиве...

Похитај, брже вози,
На крили дух ми леће;
Ал овај нешто споро
Ватрена кола креће...

Поносе мој и славо,
Отаџбино, здраво!...

Стој! Шта би?...
За пренос нема кола,
Изгнаник јадан чека
Са душом пуном бола...

А с неба Господ стари,
Да сретно Српство здружи,
Анђела мира шаље
Да целим Српством кружи...

Поносе мој и славо,
Отаџбино, здраво!...

Под оним плавим сводом,
Где сунце воду зари,
Ја видим Дунав... Саву...
Београд исти, стари...

„Тамо су деца моја,
Тамо ћу наћи лека;“
Изгнаник сузе брише,
Уздише... ћути... чека...

Поносе мој и славо,
Отаџбино, здраво!...

1919.

Успомена из Врњачке Бање.¹

(Сени Авде Карабеговића 12. дек. 1908.)

* *
* *
*

Летње вече мајских дана
Раздрагало срца млада,
Што не певаш, Авдо, брате,
Што си тако препун јада? ...

— „Ах, што ми је тешко срцу,
Што ми мисли к небу лећу;
То је спомен миле Босне,
Коју више видит' не ћу! ...

„Авај, Босно, туго моја! ...
Земљо мојих прадедова! ...
Прва слико младих снова! ...“

Тако Авда зборит узе,
Док уморан, клону ... паде ...
Јадни Авдо, ти си болан,
О, одагнај своје јаде! ...

¹ Штампано у „Споменици“ Авде Карабеговића.

*

За пут стоје спремна кола,
 Авдо, нешто к'о да стрепи;
 Чини му се да га чека
 Онај његов анђео лепи...

Онај његов анђео лепи,
 О коме је увек снив'о;
 Који му је на слободу
 И на Босну указив'о...

* * *

Ах, шта то би на Зворнику,
 Украј наше Дрине хучне?...

Утрнула звезда јасна,
 Прсла жица с лире звучне...

Акшам... акшам... око тебе...
 А вакат је — облак јури,
 Зар ти не ћеш, Авдо, устат',
 Кад се Србин Босни жури?!...

Моја Отаџбина.

(Сплит, 7, IX. 1920.)

* * *

У лепом сам Сплиту,
 Где се српски збори,
 Где је сунце жарко
 И у раној зори...

Где нас дична браћа
 Помажу у раду,
 Да јединством споје
 Отаџбину младу...

А девојке . . . жене . . .
 Добродушне ћуди,
 Опаљене сунцем
 Дивних плећа . . . груди . . .

Предусрећу браћу
Шумадије моје,
 Са поздравом срца
 Као своји своје . . .

С Југославске Реке
И дуж целог Јадра,
Преко Шибеника
И дичнога Задра . . .

Дозивљу се браћа,
 На осветку дана,
 Пружајући руке,
 У пркос тирана . . .

Разлежу се песме,
 Српској дивној зори,
Јадранско се море
 Весели и ори . . .

Ускрс у туђини.

— 1917. —

* *
 *

Гледам, гледам у даљине
 Врх албанских стрмих гора,
 С Еспланаде топлог Крфа,
 Гледам преко тихог мора . . .

Милује ме ветрић благи,
 Пиркајући из даљине;
 Познајем га — то је ветрић
 Моје тужне Отаџбине . . .

Понеше ме брзе мисли,
 И уморног сан ме свлада;
 На један мах, ја се нађох
 У сред дичног Београда . . .

Место српске миле речи,
 Ја немачки језик чујем;
 Па затварам очи плачне,
 Све се више успављујем . . .

Али, опет, к'о на јави,
 „Немушти“ ме језик дави . . .

По школама српско дете
 „Латиницом“ само пише,
 Са уздахом оно шапће:
 „Ћирилице нема више! . . .“

Сред домова к'о авети,
 Сред звекета бесне клике,
 Промичу ми пред очима
 Грозна дела . . . Страшне слике . . .

Испијена, бледа лица,
 Исписаних тешких бола,
 Умирућа и без хлеба,
 Српска чељад боса . . . гола . . .

Све је тужно, без осмеха,
 Уздаси се само вију,
 Црни . . . тужни убрадачи
 Уплакане очи крију . . .

Кроз улице: Кале-Мегдан,
 Михајлову, Теразије,
 Свуд је пусто без Србина,
 И све даље од Славије . . .

Спроводи се смртни крећу,
 Црн се одар свуда стире;

По кућама српска чељад
Ил болује, ил умире . . .

Место оне веселости,
Што се пређе тамо чула,
Кроз улице Београда
Свака песма изумрла . . .

*

„Ускрс! Ускрс!“ — кроз сан чујем,
И без даха и без гласа,
Иза сна ме звона буде,
Већ обносе Христа Спаса! . . .

Музика се крфска чује,
Ускршња се песма вије,
Крф прославља светли празник
Ал Србину Ускрс није . . .

Још Србину Ускрс није,
Да се своме дому вине,
Још је Српство на распећу,
Без слободне Отаџбине . . .

*

С гвоздене се клупе дигох,
Под умором бола свладан,
Пођох некуд, ни сам не знам,
У туђини коме јадан . . .

И међ браћом својом амо,
И по срећи и судбини;
Нема за ме пријатеља,
Тешко мени у туђини! . . .

Добро преноћиште.¹

(Paul Déroulède).

* * *

„Добра старице, тако ти Бога!...
Доста је топло баш и без тога.
Да заман трошиш, то је гриота,
Уштеди дрва, жено сирота,

Та ја сам сув, а није студ!...“
Ал мој се говор ње и не тиче
Већ бреме баца ватру потстиче:

„Угреј се, синко, загреј и груд!“

— „Добра старице, и то не треба,
Сачувај: вино, шунку и хлеба;
Имао сам топле чорбе од скора,
Данас, за време путног одмора;
С плећа ми скини чутуру драгу!...“

Не чује ни то — о другом снева,
Хлебац ми сече, чашу прелева:

„Опорави се, војниче, окрепи снагу!...“

— „Добра старице, постељу спремаш?
Вере ми за то потребе немаш!...
У штали на ме постеља чека,
Слама је тако пријатна... мека...

„Спаваћу царским сном.“

Ал њу то као да вређа,
Постељу стире, јастуке ређа:

„Спавај, у дому свом...“

*

И данак свану у дивној зори —
Хајдемо, збогом... Полазак скори;
Ал моја торба препуна... тешка...
Старице добра, мајко витешка!

Што ме мазите, тако вам Бога?!...

Али, старица, као у тузи,
Пола са смехом, пола у сузи:

„Ја имам, рече, сина таквога!!...“

---

¹ Штампано у „Војничком Гласнику“.

Кушање судбине.¹

Родитељи млади вредни,
Пуни духа, пуни воље;
Неуморно, журно, раде,
Обрађују своје поље...

Благослов их божији прати,
Све им даје што би хтели;
И добише мушко чедо,
Да их слави и весели...

Једна више радна снага,
Да помаже родитеље;
Весела је цела кућа,
Изјављује сваки жеље...

И хтели би да им синак
Буде понос мирног дома;
Да развије све послове,
Нова снага економа...

Са вашара отац хита,
Да окуша судбу мушку,
И пред своје чедо меће:
Једно перо, плуг и пушку...

Играчке су, али значе,
А значење нешто каже:
Како судба определи,
Друго ништа не помаже...

— Бирај, наше мило чедо,
Узданице, дико наша!
А мушкарац, благо тати,
За пушку се руком маша!...

¹ Штампано у „Војничком Гласнику“ 1926.

Сеоска идила.¹

* *
* *

Раднице вредна, млада,
 Јелек ти груди стеже;
 Зној ти са чела пада,
 И кваси лице свеже . . . .

Откопчај, одахни мало,
 Обриши знојаво чело;
 Одмори вредне руке,
 И своје вижљаво тело! . . . .

Немирни ветрић пирка,
 Радница о нечем снева . . . .
 А озго . . . у свежем зраку,
 Трепери . . . цвркуће шева . . . .

Под сенком густога бреста,
 У хладу никога нема;
 Витка се змија пуза,
 У љуљци чедо дрема . . . .

А пас, спуштена репа,
 Дакће и језик плази;
 Полако, ка сенци бреста,
 Каска и тромо гази . . . .

Ал, ко то долази отуд?
 Пас се опрезно диже,
 У војном свечаном руху,
 Војник поносно ситије . . . .

Радница уздрхта телом,
 Радост јој испуни наде;
 Потрча војну своме,
 У његов загрљај паде . . . .

¹ Штампана у „Војничком Гласнику“.

А пас, машући репом,
 Радосно поче да скаче;
 Змије неста у трави,
 — Чедо поче да плаче . . .

— *Најбољи у целој чеши,*
На речи и на делу;
Најмилији гост на дому,
Најбољи у целом селу.

Скоро ће ојеш шамо . . .
 Пошомак јуначке крви;
 А кад одслужи војску,
 Биће грађанин први . . .

*

Немирни ветрић пирка,
 Радница у нади снева;
 А озго . . . у свежем зраку,
 Трепери . . . Цвркуће шева . .

Вече на бојном пољу.¹

* * *

Хладан ветар пољем дува,
 И знојава хлади чела,
 Заморена војска чува
 Утврђења изнад села
Најлепшега српског краја;
 Спустило се вече тихо,
 Замрачило поље . . . равни . . .
 И крвава разбојишта,
 Где падоше борци славни
С Варовнице и Космаја . . .

¹ Штампана у „Војничком Гласнику“.

*

Бледи месец небом сија,
 А звездице поглед маме,
 Провирују и трепере,
 Из кумовске светле сламе
 — У даљини ва̄шре горе;
 Све је немо и у тами,
 Не виде се дуги пути,
 Нит се чује лавез паса,
 И природа сâма ћути,
 Душе гласно не говоре . . .

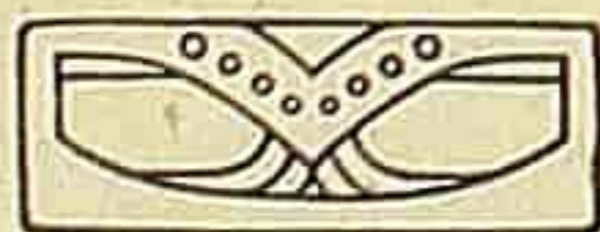
*

Ко то, тамо у даљини,
 Као авет пољем лута;
 Ко се вере по врзини,
 Уз јаруге и ван пута;
 Ко се крадом ближи с̄ражи? . . .
 Црна женска силуета,
 Којој душу туга мори;
 Нêма као камен тврди,
 Нити дрхће . . . нити збори;
 — Мр̄шва сина мајка ш̄ражи . . .

*

А кад приђе једном лешу,
 Кома тане мозак здроби;
 Разрогачи мајка очи,
 И кроз таму узвик пробѣ:
 „Мој јуначе, мили сине! . . .“
 Тек што рече, али стражар
 Да одагна мајци јаде . . .
 — Аустријска пушка плану,
 Поред сина мајка паде . . .
 Жр̄шва своје ош̄аџбине! . . .

1926.

Стражар.

* * *

Тама обвија поља,
Шумарке, удоља речна;
И месец сија тмоло,
Ћути природа вечна . . .

Тамо, далеко негде . . .
Чује се сикире удар;
То дрва себи спрема
Бедни сеоски пудар . . .

На вису, унапред, даље
Трепери светлост бела;
Иначе, све је мирно,
Ћути природа цела . . .

Пред ровом опрезне страже,
Стражар брижљиво пази;
Пред њим патрола мала
У тамну даљину слази . . .

И док се стражар крену,
Бројећи кораке мушке;
Пред њим, у тамној дољи,
Зачу се пуцањ пушке . . .

Стражар опрезно заста,
Погледом промери поље;
Ослушну и брзо леже,
Да сазна и чује боље . . .

Потом се хитро диже,
„Помози Боже“, кличе;
Пушку на „готовс“ узе,
Нешто се пред њим миче . . .

„Шта, врага, ноћас,
Противник нешто смера?“

Пред њим се грање креће,
Жбун се ко жив помера . . .

Стражар погледа смело,
И чудну истину виде;
Па, онда, повика гласно:
„Стој! Стој, ко иде!?“

Сад и жбун заста,
Ал стражар као да слути;
Шибље се само нија,
Без ветра. Природа ћути . . .

И стражар управи пушку,
На жбун, тај неми баук,
Пуцањ проломи дољу,
Из жбуна зачу се јаук :

„Уби ме, братко, уби,
Не тепај, доста више . . .“
На смрти Бугарин рањен,
У ропцу тешко дише . . .

Сад стражар приђе жбуну,
Пушком разгрну грање:
„Е, хвала Богу, рече,
Један Бугарин мање . . .“

Октобра 1926.

Последњи завештај.

— 1914. —

Ваздух студи, ветар хучи,
Топовски се пуцањ чује;
Од Рудника к Суворору,
Брза паљба одјекује . . .

Преко Љига, Колубаре,
 Ко зечеви преко снега;
 Без застоја и одбране,
 Аустријска војска бега . . .

Српски борци смело јуре,
 И не жале своје крви;
 Не жале је, јер је с њима
 Краљ, Велики Петар Први . . .

И Краљ, препун усхићења,
 Са уморног коња сиђе;
 Дужност му је света, рече,
 Амбулансу да обиђе . . .

Упути се старом борцу,
 За слободу и за славу;
 Упути се рањенику,
 Коме зрно пробѣ главу . . .

Тешка рана, са ужасом,
 Без помоћи и без лека;
 На постељи смрт ледена,
 Рањеника скоро чека . . .

И Краљ приђе самртнику,
 Са погледом пуним јада;
 Али, овај позна Краља:
 „Господару, где смо сада? . . .“

— „Ваљево смо заузели,
 Господари ми смо свега;
 Потучена и под срамом,
 Аустријска војска бега . . .“

Сад самртник главу диже,
 Са узвиком болне силе:
 „Нека живе Краљ и народ,
 Отаџбине наше миле! . . .“

По том, једва, с упињањем,
 Са дрхтавом сухом руком,
 Увијутак Краљу пружи
 И прошапта с тешком муком:

„ . . . За војску је, господару . . . “
 Последња му речца заста,
 На узглавље глава клону,
 Рањеник се с душом раста . . .

Краљ прихвати увијутак,
 И аманет свети узе;
 Из очију господара,
 Пролише се крупне сузе . . .

Сву уштеду што је имао,
 Па, и живот, кад је пао;
 У аманет Отаџбини,
 Рањеник је завештао . . .

Новембра, 1926.

Храбра Српкиња.¹

— I. —

Нигде живе мушке душе,
 У селу су само жене;
 Наш се логор журно спрема,
 Пук ће ноћас да се крене . . .

И док јесен студен носи,
 Тужна срца нове јаде;
 На крваво разбојиште
 Први хладан сумрак паде . . .

¹ Штампано у „Војничком Гласнику“.

Код кладенца испод села,
 Већ колона немо стиже;
 Пушчана се паљба чује,
 Из даљине, ал све ближе . . .

Крај колоне појави се
 Испраћаја тужна слика:
 Мајке, сина, сестре, брата,
 Заручнице, заручника . . .

И пук оде, ко зна куда,
 — Нико не зна, хвала Богу;
 Кроз јаруге и урвине,
 Свуд пешаци проћи могу . . .

— II. —

Мирно село, ал у страху —
 Без појаве и без збора;
 Обасјано јаким сјајем
 Аустријског рефлектора . . .

У страху су жене, деца,
 У домове све се скрива;
 Већ лупају кундацима,
 Ал се нико не одзива . . .

Разваљују чврста врата,
 И уводе бесне хате;
 Размештају официре
 У одаје и вајате . . .

Командант се журно смешта
 У највећу кућу села,
 Са њиме је и штаб пука
 И особља група цела . . .

Кућа пуна, свега доста:
 Намештаја, пића, хране;
 А у кући само двоје —
 — Мајка и кћи, без одбране . . .

Пуна софра бесне руље,
 Весела је и ужива;
 Гладна војска једе, пије . . .
 О победи некој снива . . .

Ал их, ипак језа хвата,
 Пред њима је страшна слика;
 Јуначе се, ал се плаше
 Српске војске и ратника . . .

Командант је љут и бесан,
 Ал му сила не помаже;
 Где се српски пук покрен'о,
 Нико неће да му каже . . .

— III. —

Доведоше ћерку дома,
 Пупољак је дивног цвета;
 Млада, лепа као зора
 Тек шеснајест има љета . . .

И ако је женско чедо
 И пред групом целог штаба,
 Српкиња је, не боји се
 Команданта строгих Шваба . . .

„Реците нам, „госпођице“,
 Командант је тако рек'о,
 Где се српски пук покрен'о,
 Зна ли да нам каже неко? . . .“

„Српкиња сам, одговори,
 Дужност ми је тајну скрити;
 Не знам где се пук покрен'о,
 Издајница нећу бити! . . .“

„Шта?! Зар тако и сељанке!
 Са мушкињем биће теже . . .
 Изведите „госпођицу“.
 Нек се за то дрво веже! . . .“

И везаше дивно чедо,
 Пуно туге, пуно јада;
 Згледаше се официри,
 Закуцаше срца млада . . .

И командант изван себе,
 Чију душу немир гони;
 Последњи је пут упита:
 Где су српски батаљони? . . .

Као стена она ћути,
 У свакоме срце стаде . . .
 Претрнуше официри,
 Кад команда страшна паде . . .

Из пушака ватра сину,
 Потресе се група цела;
 Из невиних бајних груди
 Лоптала је крвца врела . . .

Страх обузе команданта,
 Он помисли, нашто крити? . . .
 Кад овако жене гину,
 Аустрије не ће бити . . .

Октобра, 1926.

Моји јади у туђини.

По таласи бесни
 Чун препук'о блуди . . .
 На пучини мора
 Без весла и људи . . .

А са свију страна
 Гавранови гачу,

Док сирене морске
За Србијом плачу . . .

Нигде никог свога,
Без вере и нада,
У недоглед блуде
Моје мисли сада . . .

И кроз страшне снове,
Што ме даве . . . гоне . . .
Слушам тужне звуке
Како звона звоне . . .

Не звоните више,
Чујте гласе јаче . . .
Отачбина моја
Уздише и плаче . . .

Крф 1916.

Далмацијо мила.¹

Узбуркано море
Комеша се . . . пени . . .
Још бурније мисли
Боре се у мени . . .

А далеко . . . тамо . . .
Где авети стоје,
Од којих се данас
Ни деца не боје:

Немири се чују,
Орлу ломе крила;
Ти, поносно стојиш,
Далмацијо мила! . . .

¹ Штампана у Сплиту 8./IX. 1920.

Твој ме понос снажи,
 Твоју срећу сневам;
 Теби венце плетем,
 Теби песме певам . . .

У славу јединства,
 Расте твоја сила;
 Наша дична сестро,
 Далмацијо мила! . . .

Последња почаст.

* *
 *

ЕПИЛОГ.

Збогом, славна Отаџбино! . . .
 Збогом, жено! Децо мила! . . .
 Збогом, књиге . . . рукописи . . .
 Снага ме је оставила . . .
 Не тужите, не плачите,
 Са неправдом ко се бори,
 Који чека обећања . . .
 Треба тело да одмори . . .
 Аманет вам дела моја,
 Објавите што сам стваро,
 Очувајте моје песме,
 С њима сам се разговаро . . .
 Нисам био мимо света,
 Па, и то ме, ето, теши;
 А ако сам и грешо,
 Није човек к'о не грешо . . .

I.

У сандуку нêмо лежи,
 На постељи вечног мира,
 Измучено борбом тело
 Сиромашног официра . . .

Увенуло жуто лице
 Пуно бола, пуно јада,
 Као лишће о јесени
 Кад пожути и опада . . .

А скрштене руке беле
 На грудима преморене,
 И без сабље и без пера,
 Мирно леже укочене . . .

Затворена ока оба,
 Лежи јунак к'о да спава,
Заборављен . . . зајосћављен . . .
 На постељи заборава . . .

Док господа, у активи,
 С орденима и са хвалом,
 Уживају пуне плате,
 Он, с *пензијом* бедном малом . . .
По закону сћаром, знате . . .

Некада је јунак био,
 Породици својој дика . . .
 Приђите му, ђенерали,
 Поздравите мученика . . .

II.

Пред кућом га лафет чека,
 И без крова и без склопа;
 Он јунаке мртве вози,
 Место топа . . .
 То је, веле, почаст нека! . . .

За све време рата . . . борбе . . .
 Што је имао то је дао;
 Док је био у животу
 За почести није знао . . .

А сад, ето . . . „благо њему . . .“
 Хладно тело као стена,
 Уз поздраве чете прати
Марш самршњи Бешовена...

III.

Хај! . . . На гробљу, на звонари,
 Звоно јечи к'о да плаче,
 К'о да вели: *безише с ѿуша!* . . .
 Склоните се . . . не сметајте . . .
 Као што сте за живота . . .
 Плотун груну, све ућута . . .
 1926. год.

Инвалид.¹

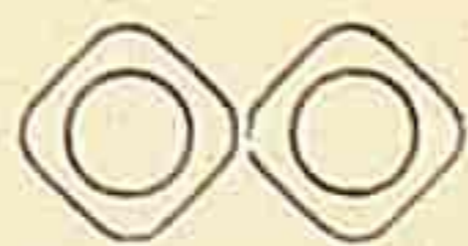
Инвалид сам, ал сам силан,
 Поносим се својом славом;
 Поносим се успоменом:
 Обрањеном својом главом . . .

Видите ме, по изгледу,
 Добро гледам, немам мане;
 Ал, изближе, моје очи
 Тек назиру лепе дане . . .

И сретан сам *и сиромах*,
 Без богаства и без блага;
 И сретан сам, јер је сретна
 Отаџбина моја драга . . .

*

Е такви су српски борци,
 Око свога ратног стега;
Без награде они гину,
 Дужност им је изнад свега . . .

¹ Штампана у „Војничком Гласнику“.

Општа лора.

Да велике лоре,
После бојних врева;
Кад се стиша звекет
Сабља и мачева . . .

Кад престане пуцањ,
Тад се колос диже,
И јуначки, браћо,
Из раfoва гмиже . . .

Све одморно, орно,
Без муке и зноја;
Далеко од ватре,
Далеко од боја . . .

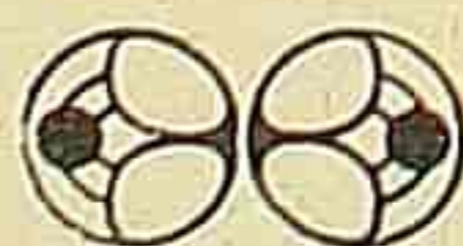
И укази пљуште,
Дижу се незнани;
Из архиве људи,
Давно закопани . . .

Прочитајте само
Те чудне указе,
У њима су они,
Што друмове пазе . . .

И господа сама,
Што предлоге граде;
Без стида и срама,
За се указ раде . . .

Место да јунаке
Ките наградама,
Они дижу талог
Из блата и шљама . . .

Нек нам и то буде
Љут мелем за ране,
И поучан наук
За будуће дане . . .

Од сељака па до Краља . . .

Од сељака па до Краља,
 Све се бори и све гине:
 За огњиште свога дома,
 За част своје Отаџбине . . .

Сва су браћа дична војска,
 Ма од кога били рода;
 Данас гину на бојишту
 Официри и господа . . .

Није само сељак борац,
 „Просто име“ — није . . . није . . .
 И сељака и господа
 Упоредо крв се лије . . .

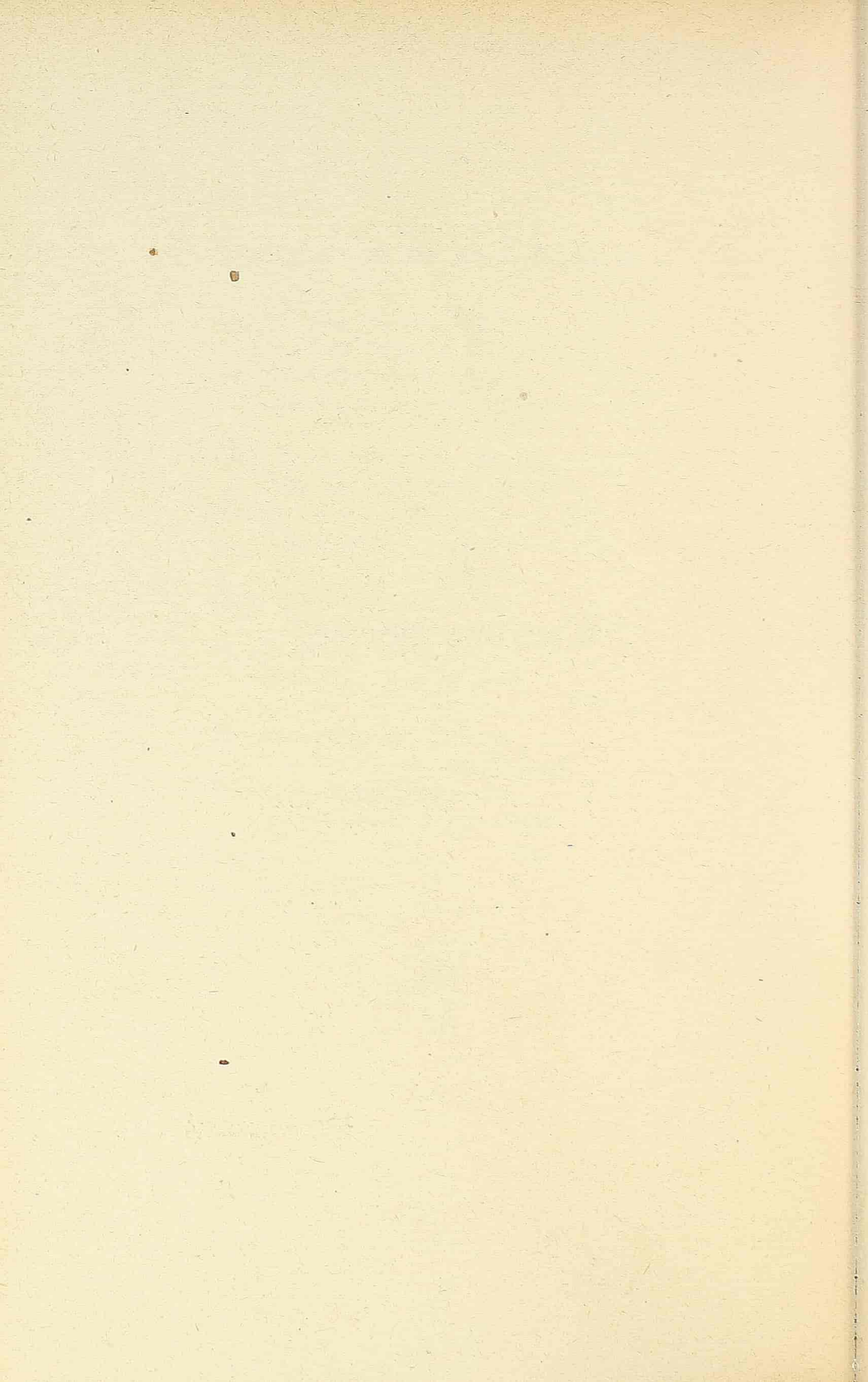
И сразмерно да цените,
 Ви шиљкачи, шака јада,
 Видили би да *просвета*
 Више гине, више пада! . . .

1915.

II.

Светске песме.

Песник и Муза.

Песник.

Ти ме мамиш, музо моја,
Да дугачке песме стварам;
Кад се своме дому крећем,
Да се мучим и тумарам . . .

Уморан сам и сустао,
Тешки су ме боли стисли;
Немам мира, ни спокојства,
Да се бацам на пут мисли . . .

Зато треба безбрижности,
Удобности и још чега;
Ал од мене — људи знају —
Срећа бега . . .

Невешти се људи чине,
Не разуму моје боле;
А господа са врхова,
Подле слуге, данас, воле . . .

Али, ипак у свом дому,
Почивак сам наш'о мио;
Да уморан средим мисли,
Да се сетим: где сам био . . .

И уморног сан ме свлада
А мисли се моје крећу;
И ја с њима спотичем се,
Час по трњу, час по цвећу . . .

Муза.

О песниче, јадан ли си,
Целог века пишеш . . . учиш . . .

Целог века трњем идеш
И за другог ти се мучиш . . .

Јер, док многи, без пò муке,
С наградама и пир славе;
Тебе људи — подли људи —
Хоће скоро да удаве . . .

Неуморно раде они,
Шпијунишу, тајно зборе;
Сви се редом утркују,
Да кривице теби створе . . .

А ти ћутиш, без одбране,
И док време чекаш своје;
Они — подли неваљалци —
Згомилано благо броје . . .

Ти се мучиш и без наде,
Сиротиња тебе дави;
Кад и твоја Отаџбина,
Величину своју слави . . .
Па, шта чекаш? . . .

Песник.

Кито свежих идеала,
Моје мисли — звезде јасне . . .
Нек утрне бедни пламен
Људске страсти, нека згасне . . .

Расветлите мисли моје
Свих заблуда вечну таму,
Распрштите мртав угљен
Лажне искре људском сраму . . .

Нек завлада светом правда,
Нека падне глупост стара;
Нек пред судом и пред браћом
Сваки кривац одговара . . .

Муза.

Болан си,
 У ватри гориш;
 Ти сањаш,
 О чему збориш? . . .

Песник.

Слободно ће сунце сјати,
 Светла зора Српству свити;
 Отаџбина моја сретна,
Сїеи јединсїва свога кити . . .

Ал у таквој дивној зори,
 Још заблуда светом влада;
 Већ и сунце . . . ту је . . . скори . . .
 Ал је слаба моја нада . . .

Муза.

Грозница те тешка мори,
 Путевима можеш заћи;
 Али, никад, веруј, друже,
 Људску правду не ћеш наћи . . .

Песник.

Далеко је људска правда,
 Где се трпи воља звера;
 Далеко је свака нада,
 Без челичних карактера . . .

Кад би само неко хтео
 Да одагна стару пакост,
 Па да међу сложном браћом
 Створи правду и једнакост . . .

Муза.

Хај, песниче, весео био,
 Доживићеш жељне часе;
 Пријатан ти санак мио,
 А сад, збогом, пази на се! . . .

Песник.

Децо моја, сан ме свлада,
 На огњишту нашег дома;
 Ви сте мени моја нада,
 Нисам бедник и сирома . . .

У пространој Отаџбини,
 Сигурна је сваком нада;
 Ко истински тражи посла,
 За сваког ће бити рада . . .

1919.

Одјеци искуства.¹

I.

У свету овом где неправда влада,
 Где и незнању метанишу глупо;
 У току тешке дужности и рада,
 Искуство право одвише је скупо . . .

Па цео живот, то је мучна борба,
 У којој човек немичовно страда;
 И целог века, пријатељу драги,
 Прати га јадна — усамљена нада . . .

Цео је живот тек школа искуства,
 У којој људи као ђаци уче;
 И сваки тренут живота те кошта,
 А ти си данас исти к'о и јуче . . .

II.

Живот без муке, то је само варка,
 Зрачак без сенке, уздисај без нада;
 Јер прави живот и његове сласти,
 Прави је само поред горког јада . . .

¹ Штампана у „Босанској Вили“.

Весео радник свог се посла лаћа,
 И ако тешки пролазе му дани;
 Тај тежак пос'о мало му се плаћа,
 Једва да хлебом породицу храни . . .

Ал, онај тренут, одмора од рада,
 Кад приспе вече и месец засија;
 Раднику јадном и са кором хлеба,
 И горак живот у одмору прија . . .

III.

У светлије зраке васионе,
 Моја мис'о слободно се диже;
 Са висине небеских сводова,
 Гледам људе у пороку ниже:

О човече, божије створење,
 Што те вихор овим светом носи;
 Кад ми кажеш: кога уважаваш,
 — Казаћу ти какав си и ко си . . .

Бог те створи да се дичиш тиме
 А ти цениш: подлост, непоштење;
 Кад то душом уважаваш само,
 Нек ти они буду и знамење . . .

Бог те створи да се дичиш тиме,
 Ти пред благом у прашину падаш;
 Кад то душом уважаваш само,
 Прашина си. Чему да се надаш? . . .

Бог те створи да се дичиш тиме,
 Твоја душа титулама жуди;
 Место светла, чиста карактера,
 Удворица и чанколиз буди! . . .

А цениш ли поштење код људи,
 Је л ти оно знамење и вера? . . .
 — Бог те створи да се дичиш тиме,
 Узвишен си, имаш карактера . . .

IV.

Има људи племенитих душа,
 И препуних карактерних жеља;
 Ал међ овим има и таквих,
 Ком не годи срећа пријатеља . . .

Ал су ово подле, ситне душе,
 Што се туђем не радују добру;
 Ни брат брату не пожели среће,
 А камо ли побратим свом побру . . .

Понајгора врста подлих људи,
 Што међ људма тако нагло јача;
 — То је врста непоштених душа,
 Гадна врста, гадних подсмевача . . .

Та њих дело благодети туђе
 Чудно вређа, и без жудње злата,
 — То су они што не трпе хвале,
 Других људи истога заната . . .

И баш, онда, кад се други хвали,
 А он пада у прашину ниже;
 Зашто, вели, да га ја не мрзим,
 Кад га срећа тако нагло диже . . .

Јест, такав је овај свет покварен,
 Светиња је њему непоштење;
 Али, ипак, многи у том нађу:
 Уточишта, срећу и спасење . . .

V.

О, како неко још и не увиђа,
 У свету овом поред свих дивота;
 Да је све ништа пред Господом Богом,
 Да је смрт мета највишег живота! . . .

Царска реч.

„Благо оном ко је свико,
Без голема мријет јада . . .“
Мажуранић.

Каква граја? Каква радост?
По Стамболу јек се чује;
Сулејман је весео старац,
Ибрахима усињује.

А Ибрахим: млад, поносан,
Сјајна звезда дичном стану;
Сулејману десна рука,
А одбрана ал-корану.

„Сине, звездо мога рода,
На страх био ђаур скоту;
Теби ништа не сме бити,
Док је мене у животу! . . .“

Тако рече силни царе,
Реч задана част му кити;
Шшо обећа један владар,
То се мора исцунити . . .

— — — — —
Ах, шта оно тамо раде?
— Красног сина, сјајног данка,
На вешала пењу танка . . .

Великаши црни клети,
Пуни злобе и освете;
Салетише Сулејмана,
Да погуби своје дете:

„Ибрахим је, веле, моћан,
Ти му даде силу грома;
Пожеље царски престô,
Машиће се твога трона . . .“

И цар слабог карактера,
 Уз гутљаје густог дима;
 Без милости и уздаха,
 Мртвог гледа Ибрахима . . .

*

Тако и сва обећања,
 Што их царска уста зборе,
 На осветку сваког дана,
 У дубоко тону море . . .

Што је било и сад бива,
 Без сплетака нема рада;
 „Благо оном ко је свико,
 Без голема мријет јада! . . .“

1926.

Пећина сазнања.

Свуд је има, свуд је иста,
 Од никог се и не крије;
 А усхтеш ли, моћни царе,
 Наћићеш је, потражи је . . .

Миран станак, без весеља,
 И без среће и без жеља . . .

Не чује се свецка врева,
 Не виде се пути славе;
 Све пролази истим током:
 Часи снова к'о и јаве . . .

Пећина је мрачна . . . пуста . . .
 Бедни станак наших дана,
 Ту испашта тешке грехе
 Један човек наших мана . . .

Та њега би познао сваки,
 То је човек нашег лика,
 И ти, царе, ако приђеш
 Познаћеш и испосника . . .

Место сјајних бајних зграда,
 И луксузних свих фасада;
 Место нових дивних вила —
 Ренесанса — новог стила,
 Електричних метеора,
 Место двора . . .

У дубоком мрачном стењу,
 Од камена све је скупа;
 Свака ствар је тврдо стење,
 И постеља, стô и клупа . . .

На каменом тврдом столу,
 Крст распећа људе сећа:
 На живота стазе трња,
 Место славе . . . место цвећа . . .

А под оним светлим знаком,
 Под кандила худим зраком,
 Угледао би нему јаву,
 Са костура мртву главу . . .

И испосник у њу гледа,
 Са ње ока и не скида;
 Као да би нешто хтео,
 Да испита, да извида . . .

Ал је њему тешко знати,
 Погодити и познати:
 Је л то глава сирوماха,
 Што корицу хлеба проси;
 Ил је глава богаташа,
 Што земаљску круну носи? . . .

Приђи, царе, не оклевај,
 Не претичи саном јаву;
 Истину ћеш одмах знати,
 Чим погледаш мртву главу . . .

(Марта 1903.)

Гробарева песма.

(По немачком).

— 1. —

Копај, само копај,
У раду се зноји . . . .
Моје благо цело
Гробови су моји . . . .

Ој, мотико моја,
Теби нек је хвала;
Све што данас имам,
Ти си мени дала! . . . .

Богат и сиромах,
Не могу ме проћи;
Свак умрети мора,
Мора к мени доћи! . . . .

— 2. —

Ова глава сува,
Кошчура без меса;
Дизала је гордо
Очи у небеса.

Пљувала је рите
Са високог двора,
А сад, погледајте,
Овде трунут мора! . . . .

— 3. —

Овај костур, овде,
Дуге црне косе;
Беше као цветак,
Препун свеже росе.

Лепотици овој,
У жељи и нади,
Лизали су руке
Многи људи млади;

А сад, погледајте,
 Место тога чара;
 Са лубањом њеном,
 Гробар разговара . . . .

— 4. —

Копај, само копај,
 У раду се зноји . . . .
 Моје благо цело
 Гробови су моји! . . . .

Ој, мотико моја,
 Теби нек је хвала;
 Све што данас имам,
 Ти си мени дала! . . . .

Богат и сиромах,
 Не могу ме проћи;
 Свак умрети мора,
 Мора к мени доћи! . . . .

1900.

Посвета.

(Другу и побратиму).

Глоса:
 „Мрачни кратки дани,
 Суморно јесење,
 На небу облаци,
 На срцу камење.“
 З. Ј. Ј.

— 1. —

Хоћеш да ти певам,
 Ох, мани ме . . . мани . . .
 Настали су, друже,
 „Мрачни крајки дани.“

— 2. —

Ја певат' не могу,
 Кад ми душа ћути;
 Кад ми срце тужи,
 Кад се небо мути.

Прохујаше дани:

Детинство . . . волење . . .
 Настало је, друже,
 „Суморно јесење.“

— 3. —

На плавоме небу
 Шаренила нема,
 Нит се небо смеши
 Као кад бесмо ђаци;
 Место сјајног сунца,
 „На небу облаци.“

— 4. —

А братства и слоге
 Нестало је давно,
 Пропало је, веруј,
 Све што беше славно;
 Место свега тога,
 Барба је знамење;
 Души ми је тешко,
 „На срцу камење.“

1900.

Заман песма.

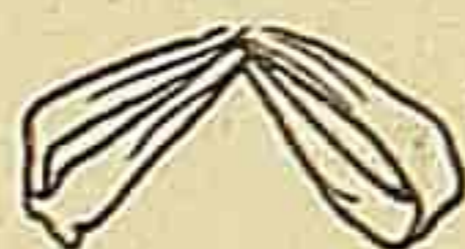
Заман песма што се чује,
 Заман свирка што се ори;
 Не питајте како ми је,
 Кад ми срце туга мори . . .

Веселости нема више,
 Настало је тужно доба;
 Срце моје грудва земље,
 Из дубине мрачног гроба . . .

Остадоше све радости,
 У детинству, у младости;
 Место свега, свет ме гони,
 Јер је живот пун пакости . . .

Заман песма што се чује,
 Заман свирка што се ори;
 Не питајте: како ми је,
 Кад ми срце туга мори . . .

1923.

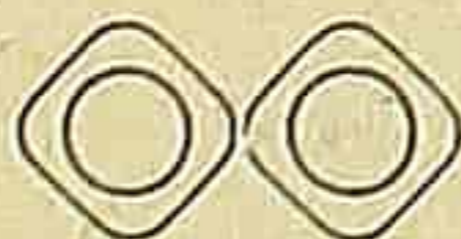
Животна идила.

Мрзим варош,
 Не треба ми;
 Цветно поље
 Мене мами . . .

Са висине
 Дивног брега,
 Испред мене
 Немир бега . . .

Тако, гледам у даљине,
 До високих чарних гора;
 Све је дивно ван вароши,
 Нигде једног кредитора! . . .

1925.

Црв.

I.

Мучен и без рада,
 У великој беди;
 Жао му је било
 Што ништа не вреди
 — Покварена крв . . .

У невољи таквој,
 У највећем болу,
 Успуžo се смело
 На рогове волу
 — Погажени црв . . .

II.

Вô је вредан био,
 Радећ није стао;
 Запињo је много,
 Шта би друго знао
 — Цео божији дан;

А кад вече дође,
 И кад сунце зађе,
 Да одмора себи
 На ноћишту нађе
 — Хито је у стан . . .

III.

Из блата и шљама
 И из трулих дрва,
 Промуљиле главе
 Сестре гадног црва,
 — Вичући у глас:

„Одакле долазиш,
 Невољниче смео;
 А што си се тако
 Високо попео
 — Остављајућ нас? . . .

IV.

— „Хе, брбљуше једне,
У сред кужног јада;
Зар и то не знате
Да идемо с рада
— И са поља свог? . . .

„Док ви ту гмижете
И трулеж дижете,
— Мене храни рог! . . .“

*

Ова наша басна,
Није песма само;
Од ње ми и сада
Поуке имамо:

Волови су људи
*Ко минисџри наши . . .*¹
А *црви* — њихови
Прошекцијаши! . . .

Далеко тамо . . .

(Хајне)

Далеко, тамо, облачак вија,
Трепери слика к'о бео град;
Вечер се спушта лагана, ти'а,
А ја у чуну на води тад . . .

И ветрић влажан заносно пири,
А месец сија дивоте пун;
Какав ми пријатан осећај шири,
Мој мио, глатки, заљуљан чун! . . .

Последњи зрачак сунашца тоне,
Губи се браздâ румени сјај;
Ал и те бразде к'о да ме гоне
У њихов тужни . . . далеки крај . . .

¹ Односи се на оне Министре који протезирају људе без вредности и заслуга.

ЖИВОТ.¹

Ох, како брзо пролази све! . . .
 Као тренут да је живот тај . . .
 Тек што си позн'о пакао ил рај,
 Животу твоме примак'о с'крај . . .

Шта марим ја? . . .
 Живот је пут,
 А ја сам путник
 На путу том . . .

Живићу и уморићу се
 На путу мом . . .

Одморну ћу одморит' груд,
 Када ме гроба обвије студ . . .

Али, ко зна: Кад човек мре,
 Шта бива тад? . . .

Ту тајну да сазна
 Сваки је рад . . .

Док човек сам не искуси,
 Док му трошно тело не згоре;
 Човек не може да сазна,
Духови гласно не зборе . . .

Па, ипак, надам се:
 Одморну ћу одморит' груд,
 Када ме гроба обвије студ . . .

БОГАТАШ.

Зар се не бојиш
 Отровне змије,
 Кад се у златну
 Кутију скрије;
 Па кад те вреба
 Пакосна ока . . .

¹ Штампана у „Босанској Вили“.

Зар се не бојиш
Њенога скока? . . .

*

Такав је исти
Сред бесног сјаја,
Богаташ један
Без осећаја . . .
Без части, глупак,
У сред имања;
Безбрижни газда,
Пример незнања . . .

Ал то му, ипак,
Ништа не смета,
Да буди пажњу
Целога света . . .
На челу дома
Банкарског реда,
Неписмен газда
Сад заповеда . . .

И док тај газда,
Како се каже,
И бесне женске
Радо помаже;
Дотле, сиромах,
У беди јадан,
Без коре хлеба
Умире гладан . . .

По који пут, само,
Да пажњу скрене,
Да га и јавност
Кадгод помене;
Он — трули газда —
По некад, вели,
Да коме друштву
Штогод додели . . .

С богатим срећа
 Под руку иде,
 Људи се никад
 Њега не стиде;
 Ма шта да ради,
 Нема му суда,
 У сваком друштву
 Примљен је свуда . . .

Ко има новца
 Има и власти,
 Жалосна јава
 О појму части! . . .

*

Зар се не бојиш
 Отровне змије,
 Кад се у златну
 Кутију скрије;
 Па, кад те вреба
 Пакосна ока,
 Зар се не бојиш
 Њенога скока? . . .

1922.

Ђаче и звоно.

(Гете).

Беше једном ђаче неко,
 Па је било своје воље;
 Чим недељом сви у цркву,
 Оно право пут у поље . . .

„Сине . . . сине! . . . Звоно звони . . .
 Слушај свете звуке ове,
 Недеља је данас света,
 У цркву те оно зове . . .

„А ко звоно не послуша,
 Оно не зна баш за шалу;
 Покриће га . . . узеће га . . .
 Однеће га на звонару . . .

Сад, помисли само ђаче,
 Да ли зато још да мари;
 Увезано тврдо звоно,
 Виси горе на звонари . . .

„Звоно . . . звоно . . . не звон' више,
 Та мати се само шали! . . .“
 Забринуто . . . тужно . . . сетно . . .
 Рече овај неваљалац мали . . .

И кроз шибље даље хита,
 Ал, за леђи . . . мисли . . . слуги . . .
 Звоно за њим лети . . . јури . . .
 И сад ће га притиснути . . .

У страху се журно врати,
 Окреће се — „звона ено“ —
 Право каже моја мати,
 Рече ђаче уплашено . . .

И од тада не дочека,
 Да га само звоно јури;
 Чим недеља, оно право
 Ка црквици светој жури . . .

1900.

На Дунаву . . .

(Ђачка песма).

/р На Дунаву у тишини,
 Дужиница сакуп чини,
 Весео је свак;
 Дивоте му пуне очи,
 Па дохвати, па поскочи
 У тај чамац лак . . .

Сви веслари нису лоши,
 А добри су корманоши,
     — Лете као змај;
 На крилма им срећа сања,
 Братска веза друговања,
     — То је прави рај . . .

Нагли ветрић талас буди,
 Мелодију тиху гуди,
     По тишини тој;
 А ђачићи уморени:
 „Гледај, друже, само глени,
     Са мог чела зној . . .“

Ој, Дунаве, водо тија!
 Ој, сунашце што те сија!
     Стишај талас твој! . . .
 — Весала се чује лупа,
 Ђаци тихо поје скупа:
     „Ој, Дунаве, ој! . . .“

Ка западу сунце тече,
 А спушта се тихо вече,
     Пада таман мрак;
 Из облака часом сине,
 Час за облак хитро мине,
     Блед месечев зрак . . .

Већ је доцне, чамци стају,
 Неки хитро беже крају
     Хладан месец сја;
 А ђачићи хите кући,
 Сваки весео, певајући,
     И дружина сва . . .

Сиротанче.¹

Да ли спава? Да л' је будно
Сиротанче? . . .

Око њега тама нѐма,
А срце му туга мори;
Као да се нешто спрема,
К'о да звони . . . К'о да гори . . .

Само зрака бледе звезде
Пред очи му часом мине,
И тад чује као звоно
Јасан гласак — „Сине . . . сине!“

У срце га позив дира,
Успомене тад се сети;
У тамнини мајку види,
Па радосно њој полети:
„Ох, страх ме је!“

„Та то није мајка моја,
Страшна мисао душу текну;
Као да је живу слушам .
Кад болесна тешко јекну:
„Сине . . . сине! . . .

„Та њене су хладне груди,
Умрла је моја мати;
Зар се мртав икад буди,
Зар из гроба да се врати? . . .
— Мати . . . мати! . . .

„Не . . . не . . . није, сан ме вара,
Сан ме вара, страх ме мори;
Као да се нешто спрема,
К'о да звони . . . к'о да гори . . .“
— Ноћ је тиха . . .

¹ Међу песмама које сам прво певао, по сећању на утиске после мајчине смрти. Штампана у „Босанској Вили“.

На небу је облак густе,
 Утишано село снева;
 Од брегова оних пустих
 Каткад муња што просева . . .
 — Све је мирно . . .

Сем речице што се чује
 Како сетно дољом тече,
 К'о да болни . . . умирући . . .
 На постељи тужно јече . . .
 — Тужно јече . . .

Ни листићи не трепере,
 На дрвећу мирно стоје;
 Само што се гласи чују,
 Одјеци се тужно броје . . .
 — Страх га хвата . . .

Где ћеш тако у поноћи? . . .
 И савест га мирна пита;
 Као да му тугу види,
 Као да му с чела чита:
 — „Мајци . . . мајци! . . .“

Већ и ветрић кренуо се,
 Мелодију тиху гуди;
 К'о да хоће успаване,
 Из гробова да пробуди . . .
 — Тужно гуди . . .

Кад је ветар дуват прест'о,
 Зраци сунца таму скрили,
 Украј гроба усамљена,
 Сиротанче тужно цвили . . .
 . . . Мајку зове:

„Ах, дигни се, мила мати,
 Још те једном синак моли;
 Никог нема да га гледа,
 Зар те, мајко, то не боли? . . .“

— Бос је . . . гладан . . . нема руха . . .
 Гола прса, дркће тело;
 Крај гроба је своје мајке,
 Па је зове невесело;
 А уздах му уздах прати:
 „Мати . . . мати! . . .“

*

— Већ је зора,
 Ваздух студи;
 И село се
 Мирно буди.
 На јутрење
 Звоно звони;
 Звоно звони
 К'о да плаче,
 Па све јаче . . .
 К'о да вели:
 Збогом санче . . .
 К'о да тужно оглашује
 — Сиротанче . . .

1880.

Освета.¹

„Ја ти се светим!“ С осмехом рече,
 Великаш стар и сед;
 „Је л, то те боли?!“ Питаху дрско,
 Очи и зуба ред.

Пред њим сам стајао немо и мирно,
 А бол ми цепао груд;
 Чекао сам с правом и пуном надом
 Праведан његов суд . . .

¹ Освета једног Министра који ме је пензионисао.

„Ти хоћеш правду, ал ја се светим,
 Освета ми је сласт;
 Не ћу да чујем за твоја права,
 За углед и за част!“

Кад ово рече, као да га неста,
 Сећам се, добро знам;
 Пред собом видех ужасну слику,
 Лубању, костур сам . . .

И гледах немо у сабласт ову,
 Ал не чух речи звон;
 Запитах себе као у страху:
 „Је л ово он?! . . .“

„Нашто му, рекох, освета горка;
 Невиној деци јад?
 Чему се нада тај бивши човек,
 У таком стању сад?“

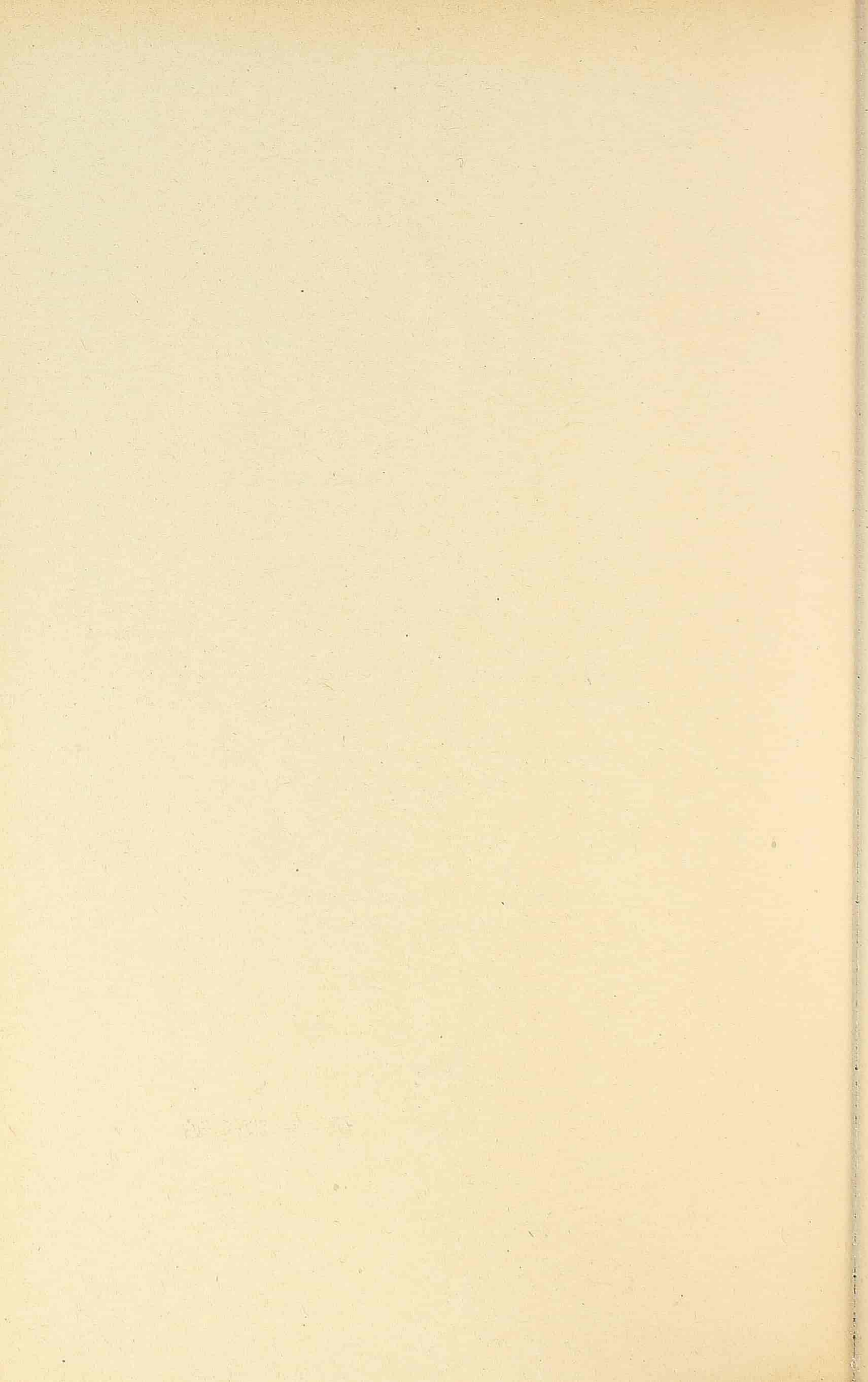
Људи су лишће што тек ужути,
 С јесени чека па̂д;
 Што неко пада, а друго чека,
 — То нам је цео на̂д . . .

Па, ипак, зато освету горку
 И хладну као лед,
 Просипа, бесно и без милости,
 Великаш стар и сед . . .

III.

Љубавне песме.

Три звезде.¹

(По Кернеру).

У живота вечној тами,
Трију звезда блиста сјај:
Песма, љубав, винце рујно,
— То су цео земни рај.

Та, у звуку миле песме,
Срце куца јаче тад;
У песми се подмлађује,
И нестају бол и јад . . . .

А кад трећа звезда сине
Рујна слика вина тог,
Тад зазвуче миле песме
Из срдашца веселог . . . .

Рујно винце и песмице,
Што живота чине чар,
Бог је људма оставио
Из милости као дар . . . .

Сјајте, сјајте на нас, звезде,
Очувајте цвет убав;
И на смрти нек нас прате:
Песма, вино и љубав . . . .

Вино, љубав, песма мила
Красе жића тамну ноћ;
Зато, нека живи онај,
Који појми песме моћ! . . . .

¹ Штампана у „Босанској Вили“.

Голуб писмоноша,

(По једној слици).

* * *

Писманце ти ми донесе мило,
 Кад си на прозор уморан пао;
 Срце је моје тад силно било,
 Ах, знам га... Знам га... Ко ти је дао...

Причекај, стани, голупче мило!
 Далеко твој је усамљен стан,
 Одмори твоје злаћено крило,
 Док драгом моме одговор дам . . . .

И перо си ми донео своје,
 Што испод твога испаде крила;
 Кап моје крви и перце твоје
 Нека му кажу поздравље моје . . . .

Ја сам ти верна, веран ми буди,
 Тај поздрав мио носи му верно;
 Ако л' зажели драги што драже,
 Нека му кљунић твој мио каже . . . .

Кад бих . . . .

— Сонет —

Кад бих само, душо, смео,
 На твој образ диван бео,
 Притиснуо бих пољуб врео . . . .

Још радије, жељо пуста:
 Љубио бих вечном жудњом
 Твоја медна слатка уста . . . .

Али, шта ћу — немам моћи,
 Тешки су ме јади стисли;
 Не познајем твоје срце,
 Не познајем твоје мисли . . . .

Све што могу, то и чиним,
 Стварну љубав твоју губим;
 Али на те увек мислим,
 У песми те певам . . . . љубим . . . .

Њој . . .

Мој је живот у пустињи,
 Без путева и без стаза;
 И кад лутам, тебе нађем,
 Ти си мени к'о оаза . . .

Твоје ми је срце извор,
 После страшне, љуте жеге;
 На извору — срцу твоме,
 Ја налазим слатке неге . . .

Ти ме, душо, освежаваш,
 После патње, после боја;
 На твом срцу одмара се
 Напаћена душа моја . . .

1912.

---

* * *

On tonne . . . écoutes! . . .¹
 Dieu se fâche . . .
 La terre se tait
 Et secret cache . . .

Et moi, je dois
 T'aimer toujours,
 Pour moi, tu es
 Seulement l'amour! . . .

1916. Paris.

---

* * *

¹ Грми . . . слушај! . . .
 Бог се љути . . .
 Земља ћути
 И тајну скрива . . .

А ја, ја морам
 Да те љубим увек,
 Ти си за мене
 Само љубав! . . .

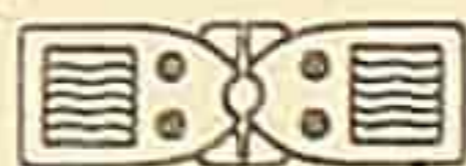
У ноћи . . .

Тиха је ноћца пала,
 Тамни се вео вије;
 Ох, душо моја мила,
 Срце ти силно бије;
 Гле, амор шири крила,
 Да нас од света скрије . . . .

Бајне ти усне вреле,
 Врео и слатки пољуб;
 На груди твоје беле
 Трепери снежни голуб . . . .

Ти дркћеш, душо мила,
 Ох, шта би, сунце, збори! . . . .
 Груди су твоје огањ,
 Срце ти ватром гори . . . .
 Па, шта би . . . реци . . . збори . . .

1884.

Својој жени . . . .

Моје срце невесело
 Гони нека туга . . . сета . . . .
 Кроз недоглед овог света,
 Код тебе би само хтело . . . .

Сутоњ мирна . . . тешко души . . . .
 Умукоше танке жице,
 Сетни гласи песмичице,
 Моје срце тако тужи . . . .

О разгони ову сету,
 Скини црни вео с лица,
 Нек задрхти танка жица,
 Нек се чује по свом свету! . . . .

Витезова љубав.

Ој, кад витез у бој иде
 За слободу да се бори,
 При растанку са драганом
 Овако јој млађан збори:

Та, не плачи, душо мила,
 Црни вео с лица скини;
 До смрти сам теби веран
 И премилој Отаџбини.

А када јој „Збогом“ каже,
 На коњица смело седа;
 А девојче, невесело,
 Пуно туге за њим гледа . . . .

На бојишту крв се лије,
 До неба се ужас чује;
 На самрти рањен јунак
 Својој драгој поручује:

„Збогом, остај, душо мила,
 Црни вео с лица скини,
 До смрти сам теби веран
 И премилој Отаџбини! . . . .

1912.

Из очију . . . .

Из очију њених милих
 Како бисер сузе лете . . . .
 Ко ми те је уцвелио,
 Моје мило, слатко дете? . . . .

Смеј се . . . плачи . . . невинашце . . . .
 Вазда си ми било бајно;
 Та небо је увек небо,
 Ил облачно, или сјајно! . . . .

1900.

Шпанска романса.

(Пушкин)

Ноћ се шири,
Ветрић пири,
Жубори . . .
Тече . . .
Гвадалкивир.

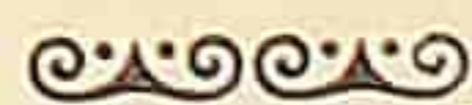
Изашла је златна луна,
Тише . . . чуј . . . гитара звон;
Млада је се Шпањолкиња
Наслонила на балкон.

Ноћ се шири,
Ветрић пири,
Жубори . . .
Тече . . .
Гвадалкивир.

Разгрни недра, анђеле мио,
Да видим сјајан у ноћи дан;
Протури твоју ножицу бајну,
Да створим будан од јаве сан . . .

Ноћ се шири,
Ветрић пири,
Жубори . . .
Тече . . .
Гвадалкивир . . .

1881.

Збогом! . . .

Збогом, о скупе другова мојих,
Збогом, о мило рођено место;
Збогом остајте, шумице бајне,
И доље, где сам шетао често! . . .

Лакше, о бељци, да видим тамо
Потоке журне, хлађана врела;
Још један поглед, још један само,
Збогом остајте, околна села! . . .

1883.

Краљ у Тули

(Гете).

Био једном краљ у Тули,
 Ком је драга спомен дала,
 На самрти, златан пехар,
 Кад је млада умирала . . .

Ништа више волео није,
 Као пехар своје миле;
 Кад би из њег' вино пио,
 Сузе би му удариле! . . .

Све богаство што је имао,
 У наслеђе све је дао;
 Само пехар своје миле,
 Није ником обрекао . . .

Једном беше краљ на ручак
 Сакупио све ритере,
 У свом замку близу мора
 Да се скупа провеселе . . .

Тад у руке пехар узе,
 У оку му суза сину;
 И последњи пут се напи,
 Па га баци у пучину . . .

Пехар оде и потону,
 К'о да никад није био;
 А краљ склопи сузне очи,
 Од тад више није пио . . .

1884.

Анђео.

(Хајне).

* * *

И ја сам други неверни Тома,
 Не знам за Бога, јер вере лажу:
 Једна овако, друга онако,
 Ал се ни једна с другом не слажу . . .

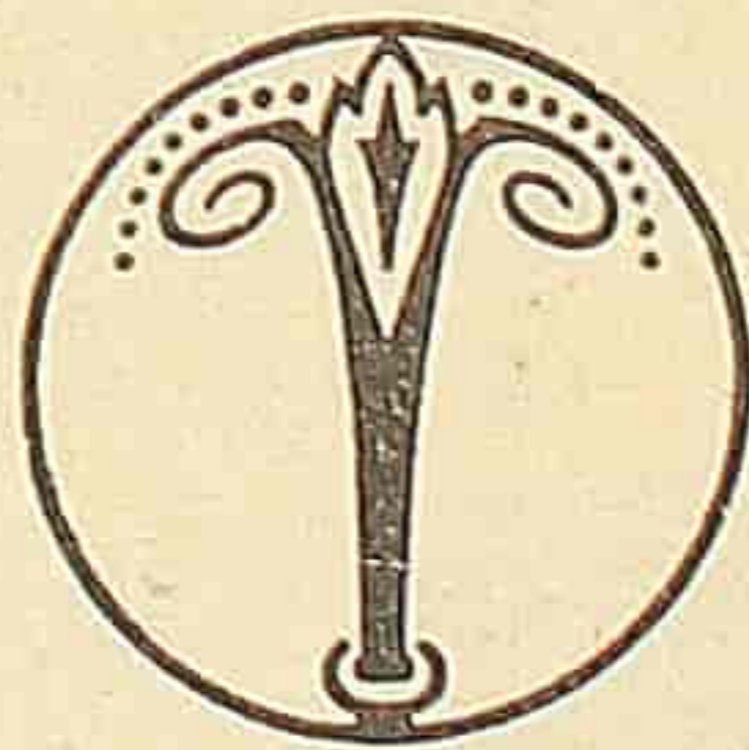
Анђела има, не сумњам у то,
 Признати морам, разум ме гони;
 Лепа створења, без оскудице,
 Овде на земљи путују они . . .

Само им крила одричем, госпо,
 С којима лете облаком Богу;
 Бескрилних анђела сијасет има,
 Увек их лако видити могу . . .

Умилни . . . лепи . . . к'о зора бајни,
 Лепотом сјаје к'о зрчак сунца;
 Љубављу снаже: наду и веру,
 Песмицом лече болесна срца . . .

Њихова љубав тако је силна,
 Њоме се теше сви овог света;
 Ал, измеђ свију, највише онај,
 Који се зове — *иоеша* . . .

1885.

Прва ноћ.

(Гете)

У спаваћој соби, пун љубавне жеље
Стоји амор веран крај брачне постеље;
Удаљен од гозбе, најмлађи међ свима,
Да сметао не би сретним младенцима.

Светлишта се светле као звезда јато,
Пред њим пламен сија као бледо злато;
Цвеће мирис сипа, вечер мирна . . . ти'а,
А страсна те љубав заносно опија . . .

Да л ти срце куца при удару сата,
Кад се стиша жагор уморених свата;
Како жудно гледаш твоје мило цвеће,
Што ти скорим ништа да одрече неће . . .

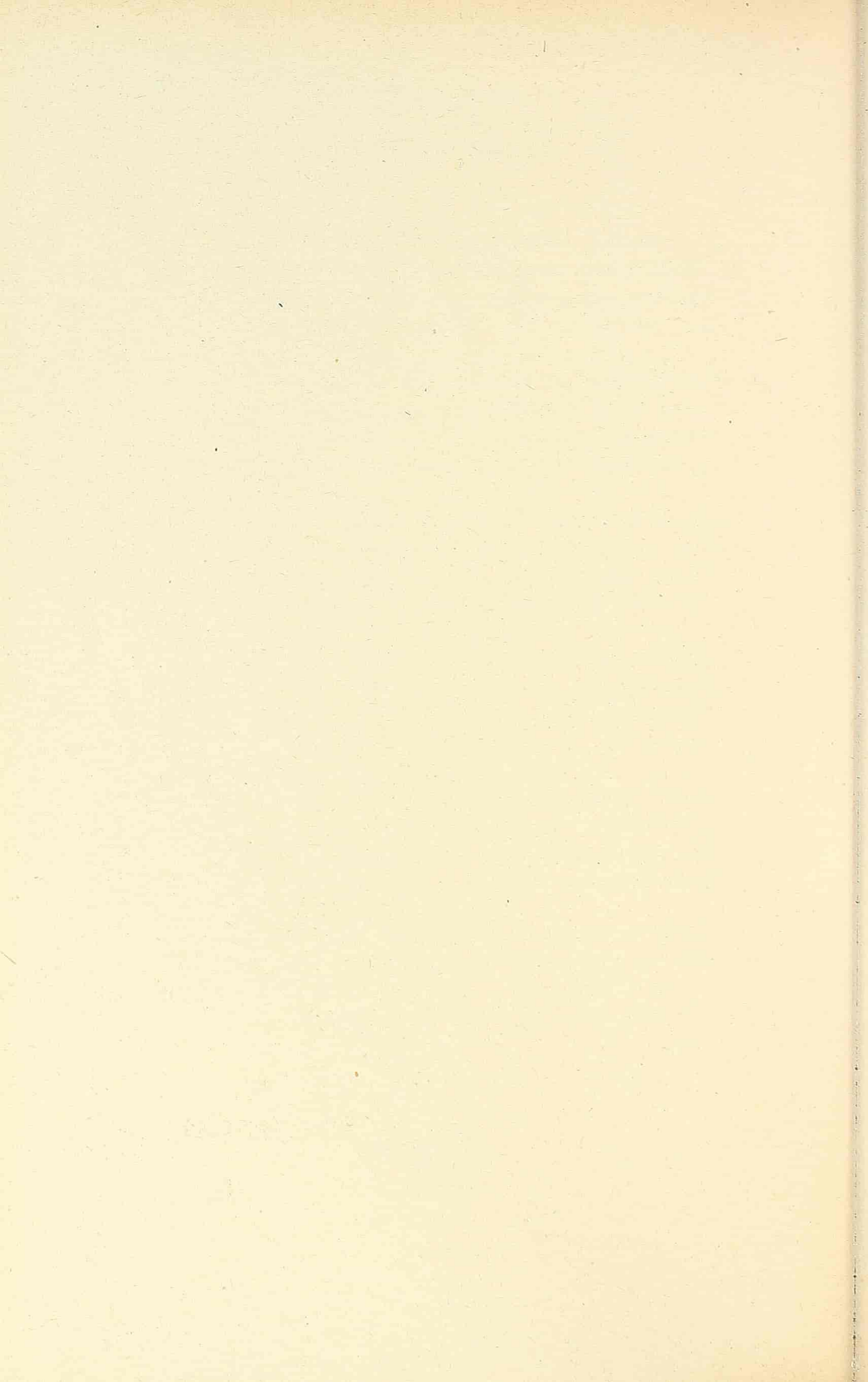
Узео би је љупко за ручицу белу,
Похитао би с њоме у брачну постељу;
Време ти је дуго, жудно бројиш часе,
Чисто би да свеће што брже погасе . . .

Како дркћу груди, како гори лице,
Како срце куца младе девојчице . . .
Не брани се злато, не љути се на те,
Већ збуњено само да љубиш чека те . . .

Ђаволасти амор ништа ти не каже,
Да јој рухо скинеш журно ти помаже;
Гле . . . ено га . . . оде са љубавним луком,
Постиђено лице покрио је руком . . .

1888.

IV.
Песме
Умрлим кћерима.

Сени умрле кћери Милице.

Живот је, рече, тешка загонетка:
Живот је борба страдања и јада,
Правде ил нема, или је ретка,
Човек у нади умире и пада . . .

Поред свих твојих омиљених књига,
И поред твога млађаног миља;
Велики терет невоље и брига,
Убедио те је: да је живот без циља . . .

Ах, Милице! Шта учини? . . .
Твој живот: на бурној пучини,
На рекорду изгубљених нада,
На вихору невоље и јада,
Подлегао је страшној судбини! . . .

Коме се нуде латинске књиге? . . .
Коме испити задају бриге?
На кога, и сад, као да чека,
Твоја француска библиотека? . . .

И данас, истина је:
    Да правде нема, или је ретка
    И да је живот тешка загонетка! . . .
Па, ипак, зато, патим се . . . борим . . .
    Да осталој деци будућност створим.
    И само у тој нади и вери
        Још живим . . .
        Опрости кћери! . . .

1920.

Звезда водиља.

(Успомена на умрле кћери 1916. Љубицу и Загорку).

* *
*

Ти ме водиш, звездо јасна,
Што на небу блисташ сјајем;
Поносиш се својом душом,
Поносиш се вечним рајем . . .

Познајем те, кћери мила,
Окићену рајским цвећем;
Ево мене, из туђине,
За Београд ја се крећем . . .

Твоја мајка . . . тужна мајка . . .
Твоја браћа и сестрице,
Дочекаће свога тату,
Без Љубице — љубимице . . .

А тата ће сузе лити,
Гоке сузе тужних дана;
Никад неће весео бити,
Звездо наша одабрана . . .

Али, Љубо, чедо раја,
Горчије су наше сузе;
Нашем болу нема краја,
Што нам малу Загу узе . . .

Загорка је твоја сеја,
Прави блесак твога чара;
Са њоме нам ти отрже
Наше срце из недара . . .

Знамо . . . Без ње ниси могла
У склоништу рајског стана,
Ти нам умре, а Загорка,
После тебе петнајест дана . . .

Слушала те она слепо,
 И у смрт је пошла с тобом;
 Отац, мати вечно туже
 Над леденим вашим гробом . . .

Ал се теше родитељи,
 Што ће скоро к вама доћи;
 Тешки су им тужни дани,
 Још претешке тужне ноћи . . .

*

На узглавље тужна гроба
 Два пупољка тата меће,
 А несретна, тужна мајка
 Две воштане пали свеће . . .

*

Немо звезда блиста сјајем,
 У једну се њих две свиле;
 Ја у њима гледам звезду
 Мојих кћери душе миле . . .

Сени умрле кћери Гордане.

На свет си се појавила,
Без утехе и без жеља;
Мило дете, међу децом,
Сиромашних родитеља . . .

И била си једра . . . здрава . . .
Узданица оца мајке;
Међу браћом и сестрама,
Ко невини цветак бајке . . .

Жељна поља и шумица,
Где се чује цвркут тица;
Хитала си међ „Планинке“,
У загрљај другарица . . .

Тамо није било људи,
Ни надзора — да те пазе;
Трчала си као јагње,
Мимо пута, мимо стазе . . .

И несвесно, у свом лету,
Тако сретна и весела;
Ти си пала, ал несретно,
Судбина је тако хтела . . .

Другарице твоје живе,
И проводе сретне дане;
У „Планинке“ оне иду,
Без Гордане . . .

1920.

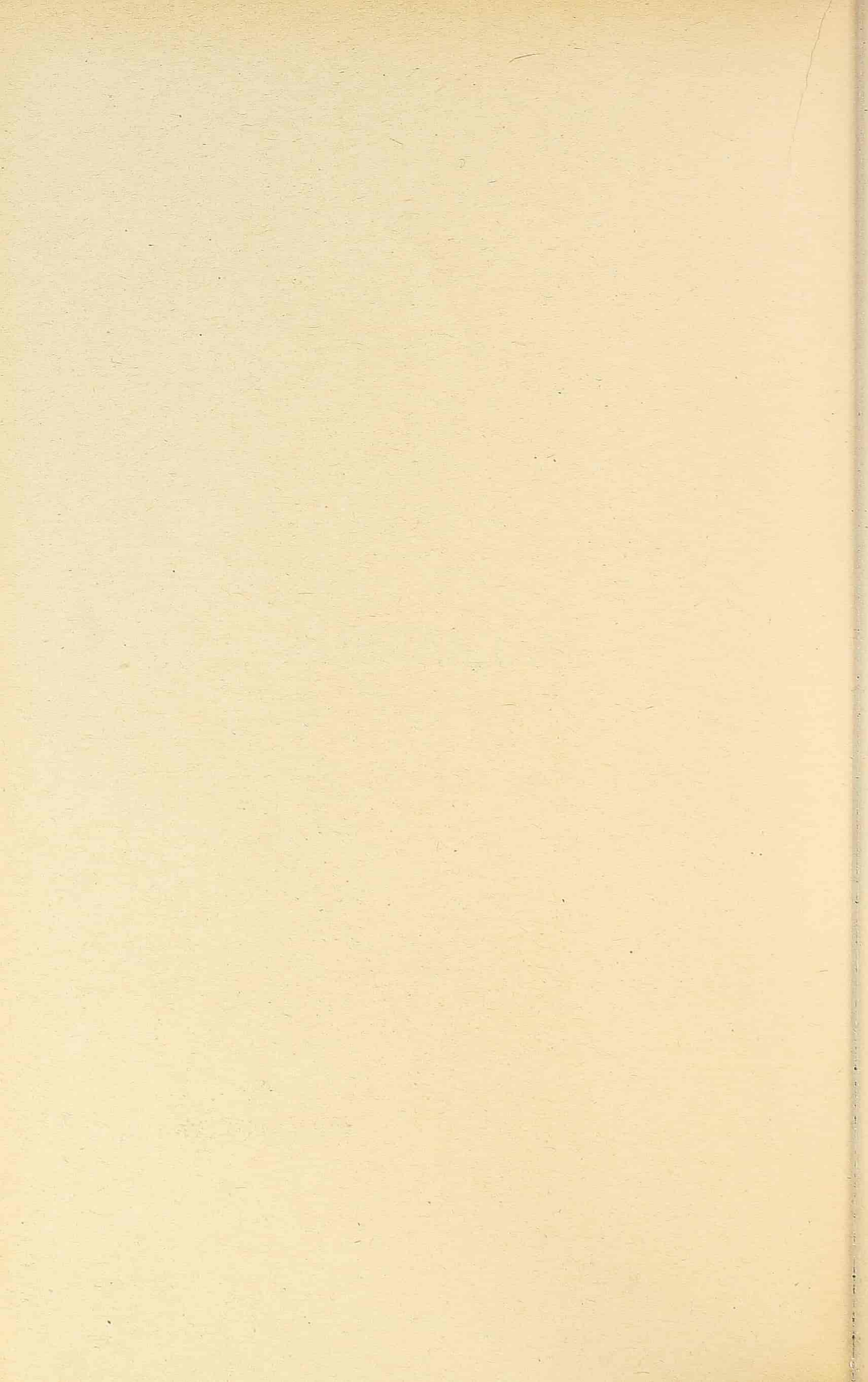

V.

Веће песме.

МАГДАЛЕНА.

Магдалена.

* * *

I.

Кад без свести и разума,
Без напретка и идеја,
У грехове тешке паде
Јерусалем и Јудеја . . .

Кад Римљани освојише,
У лудилу бесног лета,
Цео Исток — Палестину —
Царевине старог света . . .

Тад, у доба искушења,
Сину сјајем звезда нова,
Појави се Цар-царева,
Бојави се Бог-богова . . .

Исус Хрисѿос . . . Исус Хрисѿос . . .
Сјајна звезда људског рода,
Први извор свих врлина
И науке и слобода . . .

II.

У то доба, у Јудеји,
Живила је једна жена,
У богаству и у бесу,
А звала се *Магдалена* . . .

Рибарка је она била,
Са гресима страсних жеља;
У дому се проводила,
Уз оргије и весеља . . .

Рибарка је била лепа:
 Шта су виле и сирене,
 Шта л' лепојке у Јудеји,
 Шта остале дивне жене? . . .

Пред лепотом Магдалене,
 И пред њене грешне ноге,
 Падале су . . . умирале . . .
 Без милости жртве многе . . .

С витезима римског царства
 У друштву је била она,
 Мрзила је на Јудејце
 Верна друга свих демона . . .

*

Једне мрачне кишне ноћи,
 Опијена страшћу блуда,
 Јурила је градским пољем
 Као бесна . . . као луда . . .

У лугању, занесена
 И ван себе грешна жена,
 До мрачног је виса стигла,
 Ломећи се преко стења . . .

И све даље одвођена,
 У беспуће, у даљину,
 Док уморна није стигла
 До гробишта у пећину . . .

У пећини празној, пустој,
 Уморена ту је стала,
 И бесвесно на камену
 У тежак је санак пала . . .

Ал затутњи тврдо стење,
 Забрујаше као звона . . .
 Затресе се сва пећина,
 Затресе се васиона . .

По пећини сјај се просу,
 Већ варнице бесно лете,
 Око жене успаване
 Створише се силуете . . .

Све сатане — седам дива —
 Што им своју душу дâла,
 У срцу јој сваки беше,
 Свакоме је веровала . . .

Магдалена (у сну):

„Уморно је тело моје,
 Бол ми стег'о грло . . . груди . . .
 Побегла бих из Јудеје,
 И од ових гадних људи . . .

„Отужан се задах шири,
 Тежак задах душу дави,
 Што се више Пасха ближи,
 Све ми тежи сан на јави . . .

И живила више не бих,
 Побегла бих — не знам где би? . . .“

Први сатана.

„Магалена, дивни створе,
 Моја душа пламом горе,
 Моје срце тужи . . . вене . . .
 Поред тебе . . . такве жене . . .

Силно ћу ти благо дати,
 Све што имам биће твоје,
 За тебе ће сунце сјати,
 И све ноћне звезде моје . . .
 Само, реци да си моја . . .

Други сатана.

„Ја ти нудим живт вечни
 И лепоту земног бића,
 Извор страсти надчовечни
 И љубавни нектар пића . . .

Ја ти нудим моћ сазнања
 И највише људске власти;
 Ја ти нудим задовољства,
 Уживања рајске сласти . . .

Кад би само била моја . . .

Трећи сатана.

„Над амбизом људског греха,
 Сред божанског данас беса,
 Уништићу целу земљу,
 Растурићу свод небеса . . .

Не ће бити више људи,
 Ни божанства, ни науке,
 А који тебе још пожели,
 Ставићу га ја на муке . . .

Не питам те љубиш ли ме,
 Без пристанка, душа твоја
 Биће увек само моја . . .

Четврти сатана.

„Већ, далеко с пута грешна,
 Лежи вечност неутешна,
 Док наука живот ствара;
 Човек грешан, ипак, смело,
 Да увенча своје дело,
 Са ђаволом преговара . . .
 И већ више нема лека,
 Ђаво своју жртву чека . . .

Пети сатана.

„Примила си дружбу нашу,
 Испила си страсти чашу;
 А сад блудиш по пољима,
 Где сатана црних има . . .

Али, што нас теби мами,
 Што те такву грешну краси,
 — То је твоја љубав страсна,
 Коју нико не угаси . . .

Примамо те к нама радо,
 Не ћемо те ником дати;
 Као звезда у понору,
 Ти ћеш нама вечно сјати . . .

Шести сатана.

„Кад ме Господ одагнао
 И бацио са небеса,
 Ја се нађох међу људма
 Пуних злобе, пуних беса . . .

С пута, сврнух у Јудеју,
 Где другове нађох многе,
 Грешне људе без милости,
 Без напретка и без слоге . . .

Ту наиђох на те, жено,
 Најдивнији земни створе,
 Срце моје сажежено,
 Ал му пепео жаром горе . . .

Још претешко љубоморство
 У мом бесном срцу клија,
 Магдалена . . . Магдалена . . .
 Тебе љуби нов месија . . .

И ако си душом наша,
 И ако си жељна света,
 Зар да будеш наложница,
 Блудног сина Назарета? . . .

Седми сатана.

„Знам: почетак тешког краја,
 Видим: звезду како пада,
 И крвави траг на земљи
 Исусове звезде јада . . .

Не можеш му живот дати,
Остави га . . . нека пати . . .

Магдалена (дижући се).

„Спавала сам тешким саном,
Као на јави, све вас гледам;
До сад бејох увек с вама,
Ал од сад се ником не дам . . .

Ах! Та он је нешто друго,
Кад га видех памет стаде . . .
Душа ми се преобрази,
Створише се нове наде . . .

Благост, силна моћ сазнања . . .
Проницаше душе грешне,
Ја му приђох с поверењем
Једне жене неутешне . . .

Познао ме, као одавно
Да је знао моје стање,
У души је мојој читао
Тешких греха покајање . . .

*

И грешница, с поуздањем,
Од Римљана, тајно . . . крадом . . .
Враћала се своме дому
С новом вером, новом надом . . .

У тој вери грешну душу
Мамила је једна жеља:
Да науку нову слуша
Највећег Учишеља . . .

III.

Нов Учишељ чуда чини,
Са свих страна народ стиже;
Он болесне исцељује,
А Лазара мртва диже . . .

Сви га моле, сви га траже . . .
 И фарисеј срца има,
 У богати дом га зове
 За трпезу њега прима . . .

Благословен Господ Исус,
 И са Њиме цела група;
 Ал, где чуда . . . уз трпезу . . .
 И грешница њему ступа . . .

Уз господску софру пуну
 Да искупи грехе многе,
 Магдалена Учитељу
 Са сузама опра ноге . . .

Да отаре свете стопе
 Расула је бујну косу,
 А на главу Учитеља
 Скупоцени мирис просу . . .

И плачући као дете,
 Слушала је речи свете:

И с у с :

*„Ти учини добро дело,
 Господ изли милости на ње;
 Ти искупи грехе своје,
 Вера њвоја спасава ње . . .“*

— Тад се сети учитеља:
 Кад му прво грешна дође,
 Кад гомила разјарена,
 Са камењем на њу пође . . .

Да грешницу смрти спасе,
 Господ нађе силу јачу:
 Као заповест неку с неба,
 Глас Исусов народ зачу:

„Нек се с̄ишиша међу вама
 Вашеј њева силни ѿламен,
 Нека онај, ал без греха,
 На њу ѿрви баџи камен.“

Ал не беше тог без греха,
 Умирен је народ стао;
 Да без греха нико није,
 Учитељ је напред знао . . . .

IV.

С маслинове свете горе
 Силан народ — стар и млад
 Похађао је, уз клицање,
 Јерусалем горди град . . . .

А из грла правоверних
 Уздизао се силан глас:
 „Хваљен Господ — Исус Христос,
 Мир на небу — земљи спас...“

Ал, у јеку искушења,
 Нека буде — рече Бог —
 Баш ученик издајица
 Учитеља врлог свог . . . .

Пилат опра своје руке
 И изрече: „Није крив . . . .“
 Али, жреци ѿресудише:
 Да се Исус рас̄ине жив . . . .

На Голош̄у народ хиш̄а,
 И Исуса обли зној . . . .
 Он — син Божији — као човек —
 Крс̄и рас̄ећа носи свој . . . .

*

И распеше Бога жива,
 И природа тужна јада;
 Издахнуо је „Цар Јудејски“,
 Изумрла свака нада . . . .

Ал, у срцу једне жене,
 Покајнице Магдалене,
 Вера оста као пре;
 Не вара је тужна јава,
 Јер који другог васкрсава,
 Оживиће . . . Тај не мре . . .

^{*}
 И доћиће *Васкрсење*,
 Наука ће дићи глас;
Нов нарашћај — нов Месија —
Донеће нам нови сѝас! . . .

априла 1926. год.
 Београд.

БАЈАДЕРА.

Бајадера¹

I.

Прошло је време заноса и маште
Песничких снова из ратничких доба,
Још само спомен живи међу нама,
По који спомен јуначкога гроба.
Некад је било занимљивих слика:
Турских спахија, јаничарских хорда,
А сад већ, заман, на дувару неком,
О клину виси зарђала хорда.

II.

На бојном пољу умукли су крици,
Још врела крвца што из рана тече;
А густ се облак спустио на раван,
Да црним крилма заогрне вече.
И ветрић пирну, али препун жара,
Кроз пусти логор бесних јаничара.
И звекну сабља пред шатором смело,
Саиф се трже, не верује слуху;
Пред њим је стајала, да л очима гледа,
Прилика нека у женскоме руху.

Вишез.

Ко си, жено, ил девојко,
Колебљиви струче мио;
На крваво разбојиште,
Ко те мени опремио?!

Бајадера.

Ја сам дрска Бајадера,
У пустињи цветак бајке;

¹) Идеја по приповетци М. Јокаја.

На сунчаном зраку ничем,
 Немам оца, немам мајке!
 Под прозором ја ти певам
 Кад се из сна првог будиш,
 Ја ти певам о ономе
 За чим млађан увек жудиш:
 О покољу, љутом боју,
 О победи, ратној слави;
 Ја ти певам о милости,
 Рајској сласти и љубави.
 А када ти дође воља
 Да се млађан провеселиш,
 Уз дахире ја ти играм
 Како оћеш, како желиш.
 Ја сам она Бајадера
 Што ти црну кафу кува,
 Коња спрема, сабљу чисти
 И оружје светло чува.
 А у густом диму праха
 Ја ти пуним џевердане,
 Ил крваво рубље перем
 Када љути бој престане.
 Ја сам она, што с вечери
 Леже ниже твојих ногу,
 Крај отвора од шатора,
 Молећи се за те Богу;
 А када ми у милости
 Пружиш твоју руку смелу,
 Ја је љубим од радости,
 Лижућ са ње сузу врелу!
 Ја сам она, што се жури
 На брзومه ату с тобом,
 Што би за те млађан живот,
 Заменила црним гробом!
 Ја сам она, што те бодри,
 Што ти мушку снагу крепи;
 Ја сам твоја робињица,
 У пустињи анђ'о лепи! . . .
 Ако имаш верну љубу,
 Слушкиња ћу њојзи бити,

А драгани — ако усхтеш —
 Поруке ћу односити.
 У борби ћу од неверних
 Заклањати главу твоју,
 Поред тебе ја ћу бити
 У најжешћем љутом боју! . . .
 Усхтеш ли ми пољуб дати
 Ил ударац тежак, ледан;
 На моме ћеш лицу наћи
 Увек осмех . . . осмех један! . . .
 У тренутку среће твоје,
 Кад ти срце куцне јаче;
 Љубу ћу ти заменити,
 Па узми ме, млад јуначе! . . .
 Прими своју Бајадеру!! . . .
 — — — — —

Осмехну се витез млади, за руку је њежно узе,
 Под шатор је на миндерлук поред себе младу меће;
 Па је вес'о и радостан, што на пустом разбојишту
 Расте бајно, као љиљан, умиљато такво цвеће . . .

III.

Пролама се ваздух, рожне трубе јече,
 На бојишту опет врела крвца тече;
 А јунаци дрски, по пустој пољу,
 Полетише жудно да се боре . . . кољу . . .
 Оштри мачи звече, урнебес се диже,
 И приђоше војске једна другој ближе! . . .
 Ај, погледај, тамо у равници реке
 Гомиле се виде као каре неке.
 Заикташе пушке, а гле, шта то беше?! . . .
 Већ гомиле густе куршуми разнеше . . .
 Густог дима нестало, заставе се дижу,
 Коњаници бесни већ на јуриш стижу . . .
 На десноме крилу двоје јуре бесно,
 Мало им је поље, бојиште им тесно;
 И од ветра бржи, кроз облаке дима,
 Лете: Јунак Саиф и с њим Нахалима! . . .
 Па како се гледе, па мисле у себи,
 Та целога века раставили с' не би;

А ко би им мог'о разабрати слово,
У вихору бесном, он би чуо, ово:

Вишез.

Та жудан сам крви, од жеље већ горим! . . .

Бајадера.

Поред тебе, сунце, ја ћу да се борим! . . .

Вишез.

Па нек умрем, напред, не бојим се грома! . . .

Бајадера.

За тобом ћу и ја погинути одма! . . .

— — — — —
Три смртна плотуна умирући чуше,
Три смртна вапаја тешко одјекнуше;
И падоше синци за народност своју,
А парипи бесни луташе по боју.
Па и Саиф паде и с њим Нахалима,
И један до другог парипи по њима . . .

— — — — —
Први плотун тресну и небо зајечи,
У крвавој маси зачуше се речи:

Вишез.

„Алах нек је с тобом, моја дивна славо!“ . . .

— — — — —
А кад други плотун кроз редове проби,
Нахалима други тужан поздрав доби:

Вишез.

„Алах нек је с тобом, лепа, Бајадеро!“ . . .

— — — — —
А при трећем, почуј, ко самртно своно,
Рањен јунак тешко изговори болно:

Вишез.

„Алах нек је с тобом, мој животе лепи!!“ . . .

— — — — —
— — — — —

И живот и слава и нада и вера,
 Остави јунака, ал не Бајадера!
 У наручје своје узима га она,
 Затвара му ране својом руком белом;
 А да не би коњи згазили јунака
 Заклања га својим нежним, женским телом.
 — Бојна врева иде . . . гомила се . . . пење . . .,
 Разлеже се јека смртнозвучног рога;
 А рањени тешко, у мукама грозним,
 Умирући . . . тужно . . . призивају Бога!
 Бојна врева иде, покољ не престаје,
 Ал за умируће ни небо не хаје!! . . .

Само једног тамо рањена јунака
 Из заноса тешког Бајадера буди,
 Па га њежно чува, заклања и брани
 И на своје слабе притискује груди.
 И ко мајка чедо, ко дадиља дете,
 У сред бојне крике и кроз бесну уку,
 Носила је она рањена јунака,
 Не пуштајућ терет из уморних руку.
 Кроз кишу куршума, кроз звек бајонета,
 Бајадера дрска продираше смело;
 И, већ, ено тамо, ка шатору своме,
 Носила је она Саифово тело . . .
 Постељу је меку за јунака стрла,
 Видала му ране, призивајућ Бога;
 Ранила га јелом за дукате скупе,
 Три низе дуката од ђердана свога!! . . .

Освести се витез на меканом крилу,
 Кад угледа своју насмејану вилу;
 Од радости веље милина га узе,
 Из очију болних просу вреле сузе . . .
 По лицу га њежна помилова рука,
 Минуше га боли, остави га мука

Кад неста новаца, Бајадера оде
 Да од света проси, па јунака лечи;

И кроз сјајне дворе и кафане јавне,
Орила се песма . . . звониле су речи:

Бајадера.

Мој је јунак славан,
У срцу га носим;
У песми га певам,
Њиме се поносим!
Аман . . . аман . . . аман . . .
Њиме се поносим!! . . .
Ој, господо, пуна
Удовољства свака,
Уделите што год
За мога јунака!
Аман . . . аман . . . аман . . .
За мога јунака!! . . .

IV.

На обзорју сунце подигло се мило,
Осветлило чедо мајци — зори крило,
Пролеће је дивно и славујак леће,
Да обиђе своје умилно дрвеће;
Природа се сама закитила цветом,
А милина нека овладала светом!

Једног јутра беше кад се Саиф диже;
Опорављен јунак од претешких рана;
Тешко му је било лежат дотужило,
А милина већа уживати дана:

Вишез.

Лепа Бајадеро, душо блага пуна,
Где су моје чете, је су л оне туна?
Мој мач, где је? Је л ми парип силан?
Је л се одморио? Је ли бесан . . . миран?!

Бајадера.

Хај, твоје су чете отишле далеко,
А мач ти је тамо на бојишту пао;

За парипа питаш, он је погинуо,
И на бојном пољу за тобом остао!

— — — — —

Снуждио се витез и од туге јечи,
И три дана није прословио речи;
Па тако је тужан и жалостан био,
Већ три дана није ни јео ни пио,
Трећег дана рече и тешко протеча:

Витез.

„Хајдемо на пазар, Бајадеро лепа!“

— — — — —

Девојка му одма послушала речи,
Витез напред пође, она за њим тако;
Па још како беше изнемога, болан,
Водила га она на пазар полако . . .

На чаршији тамо, где се пазар чини,
Седели су: ђифте, трговци од реда;
И што беше тамо еспапа на гледу
Бољега не беше од овога чеда!

Трговци.

„Да лепе девојке, мора да је часна?!

Витез.

„Је л те да је лепа, је л те да је красна?
— Ја ћу вам је дати, што је продо не би?!
Ко да више од вас, нек је узме себи!!“

И приђоше редом ефендије старе,
Један косу пипа, други лице таре;
А трећи је гледа и питат је стаде:

Трговац.

Да ли ова цура што год радит знаде?

Бајадера.

Знам певати лепо уз дахире звучне,
 Умем и да играм, игре су ми лаке;
 Знам служити жене, робиња им бити
 Умем забављати витезе . . јунаке . .

Трговци.

Пет стотина! Шест стотина!
 Ето лепог ћара!
 И хиљаду ако хоћеш,
 Даћемо динара!!

Арајин.

Три хиљаде! — — —
 Глас се зачу, беху спремни новци,
 Кад то чуше, склонише се ћифте и трговци.
 И сврши се. Црни Арап већ девојку узе,
 Али она, красно чедо, не пусти ни сузе;

Саиф оде да купује коње и оружје,
 Па кад на њу поглед баци, не беше му лако;
 Од жалости он је јадан као дете плако.

Трговци.

Зашто плачеш за њом тако,
 Зар то није глупо?
 Продо си је, баш е' вала,
 Ако оћеш скупо!

Виџез.

Да сам имо мач и коња,
 Алаха ми мога,
 Од себе је не би дао
 За живота свога!

На великом густом пољу
 Густа магла војске скрива,

Хучи Дунав у даљини,
Густа поноћ све покрива.

V.

Ко одведе цветак вити,
Ко ли купи адиђар;
Да му млађан живот кити,
Ил да коме да на дар?

Да л прекупац какав богат
Да препрода узе цвет,
Па да с њиме новац тече,
Заносећи овај свет?!

Тако Саиф ћутећ мисли:
Имам коња, мач и све;
Ал шта ће ми све то благо,
Када више немам ње?!

У души га туга мори,
На срцу му тежак кâм;
Зар без лепе Бајадере
Може Саиф живит сâм?!!...

— — — — —
— — — — —
— На великом пустом пољу,
Слободнога нађе стана
Са јуначким делијама
Амазонка Курдистана,

Црна дева — љута змија
— Кара-Ђузија.¹

Тамо седи она сама,
Та витешка мушкобања!
— На пустињској бледој трави,
Из чибука облак диже;
Тамни облак густог дима
Под сводове неба стиже.

¹ Кара-Ђузија: Црна девица.

Без шатора више главе,
 Њу не пали сунчев жар:
 Нит на њеном црном лицу
 Оно чини какав квар!

А пита ли кô за време,
 Одговор је близак ту:
 Шесдесет је већ година
 Како сунце пали њу!

Оглавак јој бусен земље,
 Пусто поље њезин двор;
 А око ње витезови
 Све јунаци на избор.

Ударили бојна копља:
 Коњ до коња — бедем јак,
 Тако седи окружена,
 Не може јој прићи свак.

И честита јунакиња
 Спустила би чибук лак,
 Па би својим витезима
 Сувом руком дала знак.

Показујућ на даљину
 Опустели — тамни крај,
 Зборила би пламом срца,
 Које гони осећај:

Кара-Ђузија.

Видите ли на видику
 Ону тамо мрачну слику:
 Те планине и дрвета
 Без живота и без цвета.

Црна сенка од њих стиже,
 Над мојом се главом диже!

Та дрвета — црне слике —
 Пуста стења — каменови
 Показују крај границе
 Од земаља османових.

Та неплодна црна дрва,
 С којих лишће сухо пада,
 Проклетство су за неверне
 Што се с нама боре сада.

Јер, у царству правоверних,
 Где су места наша света,
 Маслинова и палмова
 Зелене се сад дрвета! . . .

Ако паднем у ком боју,
 Не копајте тамо мене;
 А где би ме и копали,
 У проклете тврде стене?!

Већ ми дајте мирна стана
 Под дрвеће Курдистана,
 Које даје слатког лада,
 С којих лишће не опада!!

Слушали су као нѐми
 Ове речи — наук свети,
 Па их верно бележили
 Витезови у памети.

*

Из даљине . . озго тамо . .
 Где се оро вије сури,
 С напушеног оног града
 Камила се једна жури.

Одмереним, брзим касом
 Црн Арапин ата тера,
 На камиљем седлу седи
 — Нахалима — Бајадера.

И већ ено, како Арап
 С Нахалимом војсци стиже,
 Пред витешку мушкобању,
 Ступајући смело, ближе . . .

Одалиска — цветак вити,
 Јунакиња — мома лепа,
 Амазонки гласом тепа:

Бајадера.

Робиња ћу твоја бити! . . . .

Кара-Ђузија.

Не робиња! Таква жена,
 Која у смрт смело гледи,
 Која драгог верно чува
 Од свег блага више вреди.

И нека је проклет онај,
 Ко за новац тебе даје:
 Да те други грли . . . љуби . . .
 Прекупљује и продаје!

Бајадера.

Ох, немој га клети тако,
 Нек му туга буде плата;
 Кад је мене теби прод'о
 Није им'о сабљу . . . ата!

Кара-Ђузија.

Са оружјем и на коњу
 Поред мене ти ћеш бити,
 У слободи нек си увек,
 Ни одког се немој крити.

Ал ме немој оставити
 Ни за чију љубав више,
 Ни из страха, ни по вољи,
 Без мог знања, ни падише!

Закуни се и Алахом,
 Мој пустињски цвете вити,
 Кад ти рекнем „да останеш“,
 Да ме нећеш оставити.

— — — — —

Са погнутом главом клече,
 И муцајућ тужно рече,
 Тужно рече, са уздахом:

Бајадера.

Заклињем се и Алахом! . . . .

— — — — —

И хаљини господарке
 Не би пророк наш'о мана,
 Она беше исписана
 Стиховима ал-корана.

Баш на поруб скута ове
 Са које се чита вера,
 Овог пута и Алахом,
 Заклела се Бајадера.

— — — — —

Кара-Ћузија.

Добро, а сад, моја цуро,
 Подигни се амо горе
 И погледај моје лице
 Натуштене . . . мрачне боре . . .

Некад бејох као ружа
 Дивна ружа — цвеће мило,
 — Добро памтим и сећам се,
 Али то је давно било!

Сад сам бодље, које боде,
 Сад сам горка и опора,
 Сад ако ме неко дарне,
 Тај умрети одмах мора.

И ти цветак белог крина
 Са ког рајска љубав сија,
 Бићеш после четерес година
 Баш оваква као и ја.

Нахалими тешко беше
 Па је и та мис'о прође,
 Са уздахом жудила је
 Што то време већ не дође,

VI.

Забелила зора рана,
 Ноћца црни вео диже,
 Када Саиф журно стиже,
 Сред јуначког овог стана.

У истоме оном руху
 Што му шила Нахалима,
 Које беше поцепано
 И у самим већ дроњцима

Витез стаде,
 Поздрав даде;
 Зазвонише речи громко:

Саиф.

Алејкум Уналах!
 Нек те пророк благослови,
 Наша добра Амазонко:

И нека те после смрти
 Твоја дела храбра, чедна,
 Изузетком, ван свих жена,
 У небеса носе седма!! . . .

Овако је Саиф рек'о,
 Ласкајући можда тиме,

А са хата што га купи,
Баш по цену Нахалиме.

Кара-Ћузија.

Благословен!
Шта би хтео?
Тако ласкав,
Дрзак, смео?!

Оћеш службе у мом стану
Ставићу ти баш до знања:
Награда ће да ти буде!
Од свих до сад много мања!

Ако оћеш пустилова
У витешком-бесном лету,
Тог ћеш наћи овде, веруј,
Више но у целом свету.

А ако си дош'о зато
Да се чудиш, можда, мени?
Чудити се немаш чему,
На бојишту-једној жени!

Саиф.

Нисам дош'о да те служим
Ни за плату ни за ата,
Тога имам и одвише:
Доста сребра, доста злата.

Пустолова? И тог нећу,
Њега има и на путу;
Куд погледаш, наћићеш га,
У свакоме веруј, куту!

Да се опет теби чудим,
Ратоборку гледећ вредну;
Баш ни за то нисам дош'о,
Већ за чедну цуру једну.

Да откупим моје драго,
 Што га продах једном теби;
 А сад срце из њедара
 Ја жалио, веруј, не би.

Кад је продах бејак ништав,
 Не имађах сабљу, ата;
 А сад имам свега тога,
 Доста сребра, доста злата.

Ал шта ће ми сво то благо,
 Нашто ће ми срма сâма;
 Нашто ће ми ново рухо,
 — Абајлија и долама?

У ритама овим мојим,
 Што их она везла, шила;
 А сабља и оштра цида
 Поцепала распорила.

У ритама старом руху
 И турбаном овим глупим,
 Ја ћу дотле да останем
 Док девојку не откупим.

Алаху се ја заверих,
 Нек ми Алах право суди;
 Неверничка оштра сабља
 Распорила моје груди!

Оћеш злата, даћу злата,
 Кеса ми је предубока;
 А даћу ти ако усхтеш,
 Баш и светлост једног ока?!..

Кара-Ћузија.

Лепа ти је, веруј, жеља
 Да и жене небо прима,
 Кад им није досуђено
 Благовање ко људима.

Кад их гнусни, ви мушкарци,
 Крвождери наши стари,
 Продајете, купујете
 И држите као ствари

У осталом, Алаха ми,
 И тако ми праве вере:
 Ја ти недам за све благо
 Нахалиме — Бајадере!

Ни за очи твоје живе,
 За живота твојих сто;
 Ни за Стамбул поносити,
 Ни за царско благо сво!

Ти знаш да је она лепа,
 Ти знаш да је храбра, верна;
 На бојишту витез прави,
 У љубави неизмерна.

Од тебе је боље ценим,
 То и она сама зна;
 Ја осећам, имам срца,
 Јер мушкарац нисам ја.

— Ниже ногу господарке
 Бајадера тужна седи;
 Руком главу наслонила
 У Саифа и не гледи . . .

Млад коњаник стеже срце,
 Издаше га лица знаци;
 Па дубоко уздахнувши;
 На коња се јетко баџи.

Амазонка сад осети
 Кад за ђердан цуру узе
 На рукама својим сухим
 Две бисерне вреле сузе.

Још га воле, за њим плаче,
И душу јој туга мори;
Амазонки мис'о сену,
Па витезу она збори:

Кара-Ћузија.

Стој!
Још, витеже, имаш наде,
То ти кажем веруј збиља;
Има пута и начина,
Да до твога дођеш циља.
Ни за злато ни за сребро,
Ни за каквог блага мену,
Ја ти недам Нахалиме,
Већ по једну само цену:

Не одајем пошту многу,
Ако кажем то што следи:
Да ђаурска свака глава
Сто динара само вреди

Три хиљаде — тридес глава —
Истом ценом кад се вратиш,
Са главама Нахалиму,
Место новца да ми платиш!
— — — — —
— Нахалима сад уздахну,
Амазонки руку стеже;
И на скуте јунакиње
Од радости она леже.

Саиф, витез поносити,
Од радости „Алах!“ кликну
На седлу се сад исправи
И весело он узвикну:

Саиф.

Кроз два дана, главом сâма,
Откуп имаш у рукама!! . . .

VII.

Може л бити већа
 Мусломану слава
 И јефтиниј' откуп
 Од ђаурских глава?

— Тако Саиф мисли
 Спокојан у миру,
 Кад весео оде
 У табор везиру.

Па у првој битци,
 Пре нег почне бура
 Пашће до тридесет,
 Четерес ђаура.

И прости војници,
 Алаху у славу,
 За жут један дукат
 Донеће ми главу. —

Хеј свака је жена
 Богу само намет,
 Дугачка јој коса,
 А кратка јој памет.

Па и Амазонка,
 Шта је памет њена,
 Обична је глава,
 Није ван свих жена?

— У рату, у боју,
 Убијства су шала;
 Ту не вреди човек
 Ко бубица мала.

Шта су људске главе
 Ко их верма туна,
 Ко о њима води
 Још неког рачуна?

Ко води рачуна
 О глави ћурана,
 Мисирске кокошке
 И морског плована ?

— Та њих сваки руби
 И трезан и вес'о,
 Да нечиста глава,
 Не уквари месо ! . . .

— — — — —
 Саиф, мислећ тако,
 Већ у табор стиже,
 Док се нека граја
 У околу диже. —

И престаше трубе
 Чауш речи бира,
 Да објави војсци
 Заповест везира:

Чауш.

Правоме војнику,
 Који оће славе,
 Не приличи мртве
 Да отсеца главе.

Јер кој главе сече,
 Тај назад остаје,
 А кој заостаје,
 Кукавица тај је.

Кукавица опет,
 Везира је жеља,
 Без обзира, треба
 Да се одмах стреља ! . . . .

Тако Омер паша
 Заповеда, вели;
 И све мора бити
 Што он хоће, жели . . . .

— — — — —

Кад Саиф чу речи
 Ко погребно слово,
 Насмеши се јетко
 И прозбори ово:

Саиф.

Девојчура стара,
 Арапскога лица
 Кад у напред све зна,
 Права је вештица!

— — — — —

И невоље ето,
 Што јевтино беше,
 То сад скупо поста
 Цену му узнеше.

Узнеше је много
 Скупљег ничег нема!
 Скупље је од злата,
 Скупље од алама!! . . .

— — — — —
 — — — — —

VIII.

— У логору руском
 Код Ђурђева-града,
 Војском страх завлада . . .

Кад у поноћ месец
 За облаке зађе,
 Дух Омера цара
 Из земље изађе:

На коњу, у руху
 Прадедова својих,
 На пушкетом стоји,
 Никог се не боји! . . .

Кад на коњу дође,
 К'о ужасну гују
 Војници га виде,
 Ал топот не чују.

А неки пут, опет,
 Тако дође близо,
 Да би га пиштољем,
 На куршум нанизо . . . .

Али тешко оном,
 Веле прости људи,
 Који тој авети
 Са оружјем суди! . . . .

Тог нестане одмах,
 Да ти стане памет:
 На леђима коњским
 Односи га авет . . . .

Отреснији људи
 Паметније зборе,
 И међу се опет
 Овако говоре:

„Јест, доиста тако,
 Око пола ноћи,
 С ону страну реке
 Коњаник ће доћи.

Кад прегази реку,
 Полако ко змија,
 Он копите коњу
 У крпе увија.

Па онда ко стрела
 До страже долеће,
 И кад она пуца
 Њега куршум неће.

Као арслан љути.
 Ко звечарка змија,
 Тако ова авет
 Стражу поубија.

Лешине одвуче
 У рит да се краве,
 Свака је крвава
 И без своје главе.

На свакој је рана,
 Сред витешких груди;
 Од каквог оруђа —
 Не познају људи . . .

*

Пре сунчева зрака
 И зорице плаве,
 У дуванском џаку
 Он односи главе . . .

Амазонка знаде,
 Кад се Саиф враћа,
 Да јој правим новцем
 Бајадеру плаћа. —

— Да је страшно дело,
 То се само каже,
 Препловити Дунав
 Испред саме страже . . .

Ако га ухвате
 Вешају га тамо,
 А стрељају с места
 Опет ови амо. —

— Каткад, тако Саиф
 И са раном дође,
 Али, лака рана,
 Срећом, брзо прође,

Једном беше горе,
 Ранише га здраво;
 Палац само дубље,
 Па би вечно спав'о . . . .

Нахалими беше
 Тешка слутња свака,
 Стрепила је она
 За живот јунака.

Зар тридесет пути
 Изложит се смрти?! . . . .

Опасност по живот
 Беше тиме гора,
 Што се откуп крао
 Од страшних утвора . . . .

То је љубав већа
 Но бол тешких рана,
 Коју заслужује
 Девојка продана.

То је покајање —
 И оданост верна,
 Које даје срце,
 Љубав неизмерна.

*

Беше, једне ноћи,
 Кад, из мрачног дола,
 Искрсну овуда
 Коњичка патрола.

Тајанствена авет,
 Како ли се каже,
 Прохуја на хату
 Поред саме страже . . . .

И војника једног,
 Који беше жртва,

На стражарском месту,
Он остави мртва.

Једна оштра стрела
Пробила му груди,
То причају сами
Очевидци људи.

Убијаше мучки,
Ал за тренут стане,
Док врх оштре стреле
Исчупа из ране

Прави узрок беше
Једино у томе.
Да се не би тајна
Открила другоме.

Од тог кобног дана,
Други адет поче;
На стражама предњим
По двојица шиљбоче.

И док један пушком
На авет опали,
Други је већ готов
Да је другом свали.
Ал за страшну авет
Беху оба мали . . .

— Неколико дана
После овог прође,
Када мучан Саиф
Амазонки дође . . .

Раскопчао своју
Антерију плаву,
А турбан дубоко
Натук'о на главу.

Да покрије место —
Тешке борбе дело,
И заклони своје
Обрањено чело . . .

Саиф.

Две ти носим главе,
То ништа не мари;
Јер на свакој стражи,
Двојни су стражари.

Сукобих се с двојицом
Коњаника смели,
Који се раставит
Силом нису хтели.

И у бесној борби
И крвавој сечи,
Обојицу сам мор'о
Убити без речи . . .

Док се с једним борих,
И рукама дави;
А други ме мучки
Удари по глави . . .

Алах нек им даде,
То нек им је плата,
На ономе свету
Само једног хата.

То би право било,
А највише с тога,
Што су кидисали
Двојца на једнога . . .

— — — — —
— — — — —

— Са очима сузним,
Срцем пуним наде,

На јуначко раме
 Нахалима паде
 И рањено чело
 Она љубит стаде . . . .

А затим се спусти,
 Да је терет мине,
 Целивајућ скуте
 Кара-Ђузијине.

Нахалима.

Видиш шта он чини,
 То је јунак прави;
 Зар да такав витез
 Дође себи глави? . . . .

Опрости му нешто,
 То бар можеш, знамо;
 Од тридесет, десет,
 Пет... ма и две само?...

Кара-Ђузија.

Не. — Све мора бити,
 — Тридесет на броју;
 Ја не мењам никад
 Реч витешку своју . . . .

— Ја не тражих од њег
 Ни бисер ни злато,
 Да би мор'о скакат',
 И у море за то . . . .

Ни змајево перо,
 Из чељусти лафа
 Да би морао ићи
 На висине Кафа;

Већ ја тражих само,
 Жудна адске славе,
 У откупну цену
 Противничке главе.

Бар њих доста има,
 Хиљадама тамо;
 Треба ли му која,
 Нек је узме само . . . .

— — — — —
 — — — — —

Зарумени лице,
 Плану светло чело;
 А усташца бајна
 Прозборише смело:

Нахалима.

Кад је тако, онда,
 И ја ћу помоћи;
 Јер ће двојица, брже,
 То извршит моћи . . . .

Кара-Ђузија.

Дозвољавам тако,
 Уз реч чврсту своју,
 Ал да откуп буде
 У потпуном броју . . . .

— — — — —
 — — — — —

Заљубљени-двоје,
 У радости овој,
 Изљубише руке
 Господарци својој.

IX.

Код крајњих предстража,
 Које штите борце;
 На Дунаву тихом,
 Црни се острвце.

Грмови топола
 Ограда су прва,
 По средини стрче
 Јагњадова дрва.

/e
 Покривено шумом,
 Отрвце се крије
 О обале чије
 Дунав вале бије . . .

Оство је ово
 Ближе влашкој страни,
 На којој стражаре
 Руси — шубарани . . .

Који често дрва
 Овде за се секу,
 И на дереглији
 Тад преброде реку.

Вешт би пливач преш'о
 Сву дужину пута,
 И тамо и амо,
 И за пет минута . . .

*

У причама руским,
 Бајци сваког дома;
 Живила је овде
 Одвећ лепа мома.

И од снега беља,
 Веле да је била;
 Та чудесна цура,
 И водена вила . . .

Па и сад се, опет,
 Причају аласи;
 Појављује она
 С њени дуги власи . . .

Тад зашуме вали,
 Које она гони;
 Затрепери лишће,
 И песма зазвони . . .

И та дивна песма,
 Ником није намет;
 Али, ко је чује,
 Том занесе памет . . .

Извиднице руске,
 Знајућ ову скаску,
 Свраћале су овде,
 При свом обиласку . . .

Витезима, често,
 Узречца би била:
 Кам да хоће нама
 Да се јави вила? . . .

Па, зар руско ухо,
 За тим још да мари;
 Да му песма нимфе,
 И срце поквари?! . . .

— — — — —
 — — — — —

Ха, то не ће бити,
 То Рус и не тражи;
 Јер за њега гатке,
 То су пуке лажи . . .

Два млада козака,
 На предстражи руској,
 Јахали су, дужом,
 По путањи уској.

Па, кад песму чуше,
 Несташне таласе;
 Стадоше ко неми,
 Слушајући гласе . . .

И видеше, тамо,
 Низ обалу стрму,
 Силази девојка
 Тополовом грму . . .

Грм, обаљен, лежи,
 Два метра дебео;
 А тањим се крајем
 Над воду наднео.

По дрвету овом,
 Млада као роса,
 Ножицама бајним
 Газила је боса —

— На крај вите гране,
 Као вила тако,
 Намах она седе
 И хитро и лако.

Па, шта сад учини,
 Хвала милом Богу,
 Папучице скиде
 С њених белих ногу;

А ножице дивне,
 У најлепшој снази;
 Спустила у Дунав,
 Да их вода мази . . . .

Два млада козака,
 Сад сјახаше прво,
 И уморне коње
 Везаше за дрво.

Привиђење поче
 Несташније шале,
 Дизајући руке
 Своје њежне . . . мале . . . .

Одвеза с турбана
 Шамију са главе,
 Скиде алев фесић
 И фереџе плаве.

Затим скиде јелек,
 Са свог витог тела;
 И показа дојке —
 Своја недра бела . . .

Дугом црном косом,
 Витицама густим,
 Играо се Дунав
 Таласима пустим . . .

А несташан ветрић,
 Поче игру плаху,
 Дизајући с тела
 Кошуљицу лаку . . .

И као онај лепи цветак,
 Што се нија на обали,
 И огледа бајно лице
 На Дунава тихи вали

Тако исто привиђење
 Поче да се игра... нија...
 И умилно вито тело,
 Да љуљушка и узвија . . .

А љубавник — Дунав тихи
 Полива је са таласи,
 Несташница она једна,
 К'о да водом љубав гаси...

Нестане је, па изађе,
 И кроз воду бесно рони,
 А умилна . . . дивна песма
 У даљини тихо звони :

Нимфа.

(Пева).

Похитајте . . . потеците . . .
 Онај живи, који љуби;

А ко не зна шта је љубав,
 Тај на небо право губи...
 Ој, Дунаве, љуби... љуби...

Лакше . . . Лакше . . .
 На умилне те таласе
 Ти понеси моје гласе . . .
 У теби се песма губи . . .
 Ој, Дунаве, љуби... љуби...

Ха... Ха... Ха... Ха...
 Хи... Хи... Хи... Хи...

— — — — —
 — — — — —
 Разлеже се кикот јасни,
 У осами, на Дунаву,
 Цвркут песме милогласни...

И к'о оно с неба сјајна,
 Да се с песмом анђео спусти;
 Тако тихо, тако мило,
 Лети песма с њених усти...

А смех, кикот, тако јече,
 Као звонцад тако звоне...
 Као кроз воду да се крећу,
 Као да плове... кô да роне...

Па те нека језа хвата,
 Ал ти јунак, смело пођи,
 А што би се устезао,
 Када чујеш: „Дођи... дођи!“

— — — — —
 На Дунаву до две главе,
 Два витеза руска плове;
 Хитајући воду грабе
 Привиђење да улове.

Кад приспеше близу места,
 Где је бајна цура била,

Привиђења на мах неста
Кроз дубока шибља честа . . .

Два витеза још пливаху,
Ал их вода већ занела;
Навалише бесни вали
На уморна њихна тела.

И на спруду тамо . . . ниже . . .
Нешто бесни талас диже,
А у виле, Боже свети,
Оштар ножић смрћу прети . . .

Два убода поуздана,
Без видика бојне славе;
Број откупа, алах ћерим,
Подиго је за две главе. —

Х.

До тридесет глава
Што требаше скупа,
Још три није било
У име откупа,

Све остале беху
Готове на гледу,
Што их Амазонка
Примала по реду.

— И две страшне змије,
Празноверне силе:
Коњаник и вила
Страх су војсци биле.

— Још три само главе,
Такав откуп мали?!
— Та и то би Руси
Неосетно дали.

Такав један поклон
 — Три витеза крвца —
 Спојио би опет
 Два љубљена срца.

Да се споји опет:
 Љубав, борба ова,
 — Безоблачно небо
 И тутањ громава?!! . . .

„Заједно остајмо!“
 Љубав ће нам касти;
 А у љутој борби:
 „Један мора пасти!! . . .“

*

Главна руска сила
 Беше се повукла,
 Да би се на Криму
 Што жешће потукла.

Заповест сердара
 У исти мах стиже,
 Да и турска војска
 Пође Криму ближе.

Кара-Ђузијина
 Чета див-јунака
 За пут овај тешки
 Беше згодна . . . лака . . .

А под Тулчом амо
 Саиф оста јадан,
 Да гледа у Дунав
 Немио и хладан.

Везирима царским
 Беше грдна мана:
 Што немаше на ум
 Љубав сиротана.

Тако Саиф тужан оста
 Гледећ тамо ка обали,
 Слушајући тужне звуке
 Кад кроз поноћ хује вали.

Мислио је на њу само,
 Њен му спомен олуј био,
 Што је душу у јунака
 Ко шибљику саломио . . .

Јахао је на обали
 Тражећ руску какву главу,
 И пророку молио се
 На небесном своду плаву,
 Милостив је пророк био,
 Три му главе уделио:

Из заклона честе густе
 Виде до три коњаника,
 На коњима три Козака
 Три јуначка дивна синка:

Ко помаман гладни вуче,
 Такав беше Саиф тада,
 Дошуња се жудан крви
 Спреман мучки да напада.

Зар он један да у борбу
 Са тројицом дива ступи?!
 — Беху добри залобаји,
 Али одвећ, богме, скупи!...

И као мачак тако тихо,
 Тако тајно за час тили;
 С два пиштоља у рукама,
 Саиф до њих већ домили.

Алах нек је у помоћи,
 Јер ни један и не слути:
 Да ће мучки, ал јуначки
 Бити ноћас нападнути.

И кô олуј, тако силно
 На тројицу Саиф груну
 И три пущња одјекнуше
 Кроз недоглед-поноћ црну.

Необичан глас је смрти:
 Звижди танко и дебело,
 Ал ни један не погоди
 Саифово гордо чело . . .

Сад опали Саиф бесно,
 Алах акбар, на две стране,
 На две стране свако тане
 Створило је смртне ране.

И падоше два витеза
 Умирући у мукама,
 Оставише свога друга
 Без помоћи, јадна, сâма

У добри час, алах акбар!
 На једнога један оста,
 Ал и овај беше доста
 На јунака јунак добар.

Тешку борбу ноћца крије,
 Звек мачева одјекује;
 А јунака као муња
 Плам челика осветљује.

Тврда срца као камен,
 У ужаса гњевном плаху,
 И ударце оштрим мачем
 Један другом задаваху.

Ал не рече нико „Јао!“
 Нит гледаше где ко сече,
 У тамнини борише се
 Једно другом ништ не рече.

— Кад се нису могли тући
 С мачевима оштрим више,
 Са рукама својим снажним
 У коштац се ухватише

Из седала искочише,
 Бесне хате оставише,
 И по тамној ноћној тмини,
 Ваљаху се по прашини! . . .

Рус извуче оштре ноже,
 Саиф ђордом својом ману,
 И гледаху један другом
 Да зададу смртну рану.

Обојица беху вешти,
 Подједнако јаки, снажни;
 У највећој опасности
 Досетљиви и куражни.

Посустали беху оба
 Од мучења тешког, дугог;
 Наизменце и с ужасом
 Гњавили су један другог.

И у тешкој овој борби,
 У менљивој ратној срећи,
 Коњаник ће руски рећи:

Коњаник.

Суратниче, друже нови,
 Обојица смо витезови!
 — Обојица смо добри борци,
 После овог гњева дугог;
 Да задамо реч витешку:
 Да пустимо један другог!“

У тренутку овог збора
 Рус бејаше одозгора,

Саиф под њим горко мучен,
 Очекујућ своју смер,
 За раме је Руса ујоо
 Ко поамна, бесна звер . . .

Посукао, препун једа,
 Рус отрпи бôл уједа;
 И невôљан да се бори,
 Противнику проговори:

Коњаник.

„Обојица смо подједнаки,
 Узаман нам свака нада;
 Кад не може овом борбом
 Један другог да савлада.

Малаксалим тешку борбу
 Издржати није лако,
 Кад из рана крв истече
 Пропашћемо оба тако.

Ако ли си жељан плена
 Наћи ћеш га, веруј, доста;
 И ја ћу ти уступити
 Од мог дела што ми оста.

Оканмо се борбе тешке,
 Наћићемо блага . . . злата;
 А за твоје то јунаштво,
 Уступам ти: мач и ата! . . .“

Саиф, жудан крви,
 Вôљан да се бори,
 Противнику своме
 Очајнички збори:

Саиф.

Ја не тражим плена:
 Ни блага ни злата;

Од тебе не примама:
Оружја ни ата —

Не треба ми ништа
Ни та бојна слава,
Мени само треба
Твоја руса глава!...“

— — — — —
— — — — —

— И отпоче борба изнова крвава,
Ал Саифу заман беху сваки труди,
Противник ко вештац лежаоше над њиме,
И тежином целом притискаше груди,
Од прашине поче да се блато ствара,
Од истекле крви направи се бара,

— — — — —
— — — — —

И Саифа снага издаде баш сада
У најгорем часу он допаде јада:
Живо тело проби врх оштрога ножа
И осети Саиф у свом бедру боле
Изнемогле, најзад, од истекле крви,
Саифове руке клонуле су доле.

У тренутку овом кад се ово деси,
Наједаред, срећом нечувене јаве,
Ослободи Саиф своју десну руку
И свог мача диже оштрице крваве,
И замахнув снажно, алаху у славу
Противнику своме он одсече главу

— — — — —
— — — — —

— Саиф баџи за се
Трупину без главе,
Из ране извуче
Оштрице крваве.

И спасе се љутог
Отровнога жалца,
Којешта! Маленкост!
Једва шест палаца.

Још присебан, брзо,
С главе турбан скиде,
Тешку рану веза
И пође да иде . . . .

Три последње главе
Покупи у торбу,
Са којом је увек
Ишао у борбу. —

На коња се баци
Што га беше чек'о,
И полако . . . тако . . . .
Измаче далеко . . . .

А кад приспе бѠлан
До шатора тако,
Скидоше га слуге
Са коња полако.

— Са мутнога неба
Спушташе се вече,
Кад Саиф дркћући
Свом сеизу рече:

Саиф.

„Алија, мој синко,
Већ осећам бољу,
Па зато ми ову
Ти изврши вољу:

У мешину ону
Метни руже . . . листа . . . .
А унутра успи
И зејтина чиста.

Из торбе извади
 Оне диње зреле,
 У зејтин их метни
 Да не би увеле.

Па мешину онда
 Ти пажљиво склопи
 И одозго добро
 Оловом затопи.

Из турбана узми
 Кеса што год има,
 Најми једну лађу,
 Отплови до Крима.

Где се Крсти туку
 Са полумесецом,
 — Заклињем те, синко,
 Мухамедом свецом!

Там потражи жудно
 Немилосну змију,
 Амазонку бесну —
 Ту Кара-Ђузију.

Па јој реци да је
 Свака глава свежа,
 И да сам тај откуп
 Откинуо с врежа.

Плод је зрео, ваљан,
 Нарочито трећи!
 Пут нек ти је сретан,
 А ја ћу прилећи! . . .“

Тако Саиф рече
 И на диван леже;
 Тиштале га ране
 Било му је теже.

Али, очи, уста,
 Намрштене боре,
 Као да су хтеле
 Још ово да зборе :

„Немилосна жено,
 Врело црних дела,
 И овде те једна
 Чека воћка зрела! . . .“

*

Још је бели данак сјај сунашца чеко
 Кад Алија беше измак'о далеко.

XI.

Тринајест је хиљада их пало,
 Ал им борба безуспешна беше;
 Нит знадоше зашто се борише,
 Нити штогод том борбом отеше . . .

На земљи су то цветови били,
 Све јунаци и у борби први;
 Гаврани им очи прокљуваше,
 А утробе раскинуше црви . . .

— Прште бомбе, бесна ђулад лете,
 Грмљавина под небо се диже;
 А са лађа, на обали стрмој,
 Силян пламен и до неба стиже . . .

Покривено ватром све бојиште,
 Бесна танад по пољани пиште . . .

— И на сухо борба се пренела,
 Али борба крвава и тешка;
 У табору Кара-Ђузијином
 И борба је престала витешка . . .

Још остало само пусто коље,
 Око којих ветар дроњке вија;
 Да покажу логор и шаторе
 Изгинулих јуначких делија . . .

— — — — —
 — — — — —

Само један шатор Амазонке стоји,
 Као да се бомби усамљен не боји;
 Ка шатору томе, што је стајао тако,
 Амазонка сама ишла је полако . . .

*

Још се тамни вео
 Није с неба диг'о,
 Кад је и Алија
 Већ у табор стиг'о . . .

Алија.

Алах нек је с тобом,
 Јунакињо стара,
 Поздравље ти носим
 Од мог господара . . .

Кара-Ђузија.

Нек је хаирли селам,
 Бог је господ свима;
 Ал, где среће нема,
 Шејтан посла има! . . .

Алија.

Твом табору пустом
 Једина је мана,
 Што витези твоји
 Ту немају стана . . .

Кара-Ђузија.

Зато што им овај
 Не беше по вољи,
 Добили су они
 Станак много бољи . . .

Алија.

— У мешини овој
 К'о олово тешке,
 Саиф ти је посл'о
 Три главе витешке . . .

Кара-Ђузија.

Јуначке су главе,
 Видим да су свеже,
 Јер их Саиф увек
 Откида са вреже . . . !

А зар твој господар,
 За откупну цену,
 Није захтевао
 Девојку љубљену?! . . . .

— — — — —

Алија.

Дошао би и сâм
 Ал беше уморан.

На тешкој је муци
 С овом тројцом био,
 До сад је се, ваљда,
 Мало одморио . . . .

Кара-Ђузија.

Хајде са мном сада,
 Кад је откуп туна,
 Да свршимо и тај
 Остатак рачуна . . . .

— — — — —

— — — — —

На коња се вину
 И упути право,
 На ратиште пусто,
 Бојиште криво . . . .

Али тамо беше
 Већ изчезла врева,
 Само још по која
 Муња што просева.

А гомиле мале,
 Остатци од грома;
 Полако и ћутке,
 Враћаху се дома . . .

Тамо, у даљини,
 Уздаси се чују;
 К'о да умирући
 Тужно јадикују . . .

Не беше им жао
 Што су млади пали,
 Ал им беше жао,
 Што још нису знали:

Рад кога су циља
 Своју крвцу лили,
 И јесу ли нове
 Земље задобили . . .

То им беше жао
 И ништа још више,
 Јер видеше да се
 Заман само бише . . .

— На гомиле мртвих,
 Што јуначки паше,
 Гавранова црних
 Јата попадаше . . .

— — — — —
 — — — — —

Кара-Ђузија.

Онај витез, тамо,
 И онај, онамо,
 Овај, овде што је,
 Из чете су моје . . .

К'о прави јунаци,
 Борише се славно;

Изгинуше, листом,
 Две стотине равно! . . .

Следила се врела
 У Алије крвца,
 Тешко му је било
 Око болног срца . . .

— На подножју једног
 Обраслог брдашца,
 Амазонка сиђе
 Са свог верног вранца . . .

И разгрну шибље,
 Међ лисним гранама;
 Где лежаше мртва,
 Нахалима сама . . .

На грудма јој копљем
 Исчупано руво,
 А румен јој мртвој
 Краси лице суво . . .

И као светлишта,
 Што по магли језде;
 Тако њене очи
 Самртничке звезде.

Одсјајују немо
 Одсев бледог лица,
 Што трепери испод
 Тамних трепавица . . .

Али рука бела,
 Клонула ва трави,
 Држала је чврсто,
 И сад мач крвави . . .

Амазонка приђе
 Да покрије груди,
 Које беху огањ,
 А сад део студи . . .

И пољубив' тихо
 Оно бледо чело,
 Алији ће рећи
 Болно невесело . . .

Кара-Ђузија.

Ето, то је она,
 Ратоборна вила,
 Од витеза палих
 Последња је била . . .

Остали, бесумње,
 На јуначки данак,
 Нашли су још бољи
 И мирнији станак . . .

И њих двоје тако,
 — Већ предвече беше —
 Њено мртво тело
 У табор пренеше . . .

И још исте ноћи,
 Са свих страна бело,
 Намазаше машћу
 Укочено тело . . .

Скупоцене масти
 Миришљаве, сјајне,
 Улепшаше тело
 Одалиске бајне . . .

— Амазонка црна,
Муслиманска змија,
Шта требаше више
Без својих делија? . . .

— Већ, сутрадан, рано,
„Збогом“, рече свима;
Опрости се лепо
И са везирима . . .

— Свршила је она
Све посланство своје,
Две стотине равно
Њених мртвих броје . . .

И јуначки синци,
Што их код ње беше,
По заклетви својој
За славу помреше.

Борише се храбро,
Шта су друго знали?
— На бојном су пољу
Сви до једног пали . . .

Последње остатке
Витезова мили,
Ономе ће дати,
Чији су и били . . .

И доиста беше
Његова љубовца,
Јер је исплатио
До последњег новца . . .

— — — — —
Није тешко било
Издржати пута,
За мртваца беше
Добра зима љута . . .

*

— И приспеше журно.
 У дунавске краје,
 Пролазећи редом
 Болте и сараје . . .

На чаршији, тамо,
 Испред трошног дворца,
 Упиташе једног
 Старог ратоборца . . .

Алија и Кара-Ђузија:

Стари ратни борче,
 Од царских ордија,
 Где нас очекује
 Саиф ефендија? . . .

Муслиман:

Очекује, тако,
 Где се може спати;
 Где несносно није
 И друге чекати.

Док нас живе мучи
 Нестрпљива зима,
 Дотле за чекање
 Он времена има . . .

— — — — —
 — — — — —
 И услужни борац
 Одведе их шуми,
 Где су поређани
 Дугуљасти хуми . . .

И над једном, тамо,
 Дрвена је глава,
 Под којом и Саиф
 Вечни санак спава . . .

Као знак признања
 Саифовој слави;
 Исписаше ово,
 На дрвеној глави:

— „*Дамен Алах!*
 Овде лежи Саиф,
 Син Оглијин мио,
 Који умре зато,
 Што је јунак био“ . . .

Раскопаше бедем
 И гробиште цело,
 Где лежаше дупке
 Саифово тело.

Поред овог тела,
 Из обвезе крајње,
 Положише тело
 Нахалиме бајне.

И та мртва тела,
 Изгледало беше;
 Да се, међу собом,
 Задовољно смеше . . .

А живима дође
 На ум чак и шала,
 Па викнуше сложено:
 „Аферим, маш-Алах! . . .“

— Затрпаше раку
 И мртваца оба,
 И дигоше хумку
 Изнад мрачног гроба . . .

А дрвену главу
 Исправише с нова,
 И спротивне стране
 Урезаше слова:

„Нахалима-Бајадера,
Друга мила,
Бајна вила,
Османски је цветак била! . . . .
А ђаурски трн, над трном,
Због љубави неизмерне,
Сад под земљом лежи црном! . . . .
Дамен Алах! . . . .“

1897. год.

Свети Сава.¹

I.

Пред престолом Свемогућег,
Зазвонила вечна звона;
Потресла се бесконачност,
Потресла се васиона . . . .

Пред Господа светац ступа,
Чија дела краси слава;
Сетна лица забринута,
Просветитељ Свети Сава . . . .

Ништавна је светска врева,
Коју људски покрет гони;
Ништавне су људске борбе,
У бескрајној васиони . . . .

Ал је Сава светац први,
Божанствена вечна стега;
И ако је царске крви,
Спомен му је изнад свега . . . .

„О Господе, допусти ми,
Нека Твоја воља буде;
Да се сиђем, рече Сава,
Међу браћу — грешне људе . . . .

„На Балкану вреву чујем,
Од последњих скорих дана;
Чујем разне чудне гласе,
Гласе „нових“ Талијана . . . .

„Па, и друго што се ради,
Није тако како треба;
Сироишиња без зашиише,
Заман тражи правду... хлеба...“

¹ Накнадно дата у штампу ради попуне.

— „Нека буде, Господ рече,
Иди, Саво, твоме роду;
Упути га да очува,
Своју земљу и слободу . . .“

И спусти се Свети Сава,
Без мотора и без штита;
И спусти се са небеса,
Света душа племенита . . .

Кад на земљу Сава стаде,
За то није знала Влада;
Полиција исто тако,
И публика Београда . . .

Дарежљива Влада наша,
Код данашњег нашег стања;
Решила би свечан дочек,
Из кредитџа свих признања . . .

Ал је светац скроман био,
Свој положај он је крио;
Под именом непознатог,
Свој је народ походио . . .

II.

На улици пуно света,
Хладан зимски ваздух студи,
Препун *корзо* жена, људи,
Кроз гомиле Сава шета . . .

Гледа Сава разне моде
Како данас женске носе,
Кратке сукње до колена,
Ошишане кратке косе . . .

Та се мода свецу свиђа,
Кратке сукње, кратке косе;
*„Кад је друго све у реду,
„Нек и даље тако носе . . .“*

„Ал, шта видим, рече Сава,
Глуџаци се данас славе;
Књижевници и немају
Одличије Свештог Саве . . .

„Протекције данас вреде,
 Пријатељство људе диже;
 Још новаца кад ко има,
 Тај без муке све постиже . . .“

Тако тужан Свети Сава,
 Уздрхтао блед у лицу;
 Упути се улицама,
 Оде право к Савинцу . . .

Место Храма Свештог Саве,
 Место зграда и болница;
 Пред Савом се сад указа,
 Једна мала капелица . . .

Ограда је само нова,
 Она свешто месито чува;
 Кроз пољану ограђену,
 Хладан зимски ветар дува . . .

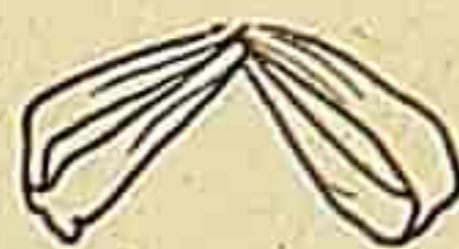
Замисли се Свети Сава,
 Пред очи му *вајра* сину;
 У сећању светитеља,
 Историја цела мину . . .

„Не клоните, Сава рече,
 Кушају вас нови јади;
 Оппростите, свештеници,
 Ако сам вам на досади . . .“

Са Савинца Саве неста,
 У једну се школу склони;
 Разведри се снежно небо,
 На вечерње звоно звони . . .

Из школе се песма ори:
 „Тамо венци, тамо слава . . .“
 С благословом децу гледа
 Пун радости Свети Сава . . .

1927.

Тренут вечности.

САДРЖАЈ:

	Стр.
Моја реч унапред	5
Оцена песама »Тренут вечности«	6
Посвета · Жени и деци	8

I. Патриотске песме.

1. Отаџбини	11
2. Кушање	12
3. Српске мајке	15
4. Порука	17
5. Повратак у Отаџбину	19
6. Успомена из Врњачке Бање	20
7. Моја Отаџбина	21
8. Ускрс у туђини	22
9. Добро преноћиште	25
10. Кушање судбине	26
11. Сеоска идила	27
12. Вече на бојном пољу	28
13. Стражар	30
14. Последњи завештај	31
15. Храбра Српкиња	33
16. Моји јади у туђини	36
17. Далмацијо мила	37
18. Последња почаст	38
19. Инвалид	40
20. Општа лора	41
21. Од сељака па до краља	42

II. Разне световне песме.

1. Песник и муза	45
2. Одјеци искуства	48
3. Царска реч	51
4. Пећина сазнања	52
5. Гробарева песма	54
6. Посвета	55
7. Заман песма	56
8. Животна идила	57

	Стр.
9. Црв	58
10. Далеко тамо	59
11. Живот	60
12. Богаташ	60
13. Баче и звоно	62
14. На Дунаву	63
15. Сиротанче	65
16. Освета	67

III. Љубавне песме.

1. Три звезде	71
2. Голуб писмоноша	72
3. Кад бих (сонет)	72
4. Њој	73
5. * * *	73
6. У ноћи	74
7. Својој жени	74
8. Витезова љубав	75
9. Из очију	75
10. Шпанска романса	76
11. Збогом	76
12. Краљ у Тули	77
13. Анђео	78
14. Прва ноћ	79

IV. Песме умрлим кћерима.

1. Сени умрле кћери Милице	83
2. Звезда водиља	84
3. Сени умрле кћери Гордане	86

V. Веће песме.

1. Магдалена	91
2. Бајадера	102
3. Свети Сава	155

Случајне штампарске грешке:

- На страни 11. у 4 реду друге строфе
место: права, читај прва.
- На страни 28. у 4 реду четврте строфе озго
место: Цвркуће, треба цвркуће.
- На страни 49. у 3 реду четврте строфе
место: најеш, читај кажеш.
- На страни 57. у 3 реду последње строфе
место: Сре, читај Све.
- На страни 93. место: Сатоана, читај Сатана.

„МАКАРИЈЕ“ А. Д. БЕОГРАД—ЗЕМУН.